

1983/84:140

Torsdagen den 10 maj

Kl. 12.00

Förhandlingarna leddes till en början av tredje vice talmannen.

1 § Justerades protokollen för den 2 innevarande månad.

2 § Svar på fråga 1983/84:481 om den löneledande rollen i årets avtalsrörelse

Anf. 1 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Alf Wennerfors har frågat mig vilka skäl som förelåg i den pågående avtalsrörelsen för att frångå den uttalade principen om att den konkurrensutsatta sektorn skall vara löneledande.

Betalningsförmågan inom den konkurrensutsatta sektorn markerar en övre gräns för vilka löneökningar som är möjliga. Denna gräns kan inte överskridas utan allvarliga följder för hela samhällsekonomin. Detta är vad som menas med att den konkurrensutsatta sektorn skall vara löneledande. Men frågan om denna sektors löneledande roll får inte göras till en enkel fråga om vilka datum olika avtal tecknas. Det avgörande är inte nödvändigtvis vilket område som råkar bli först färdigt. Det avgörande är att löneökningarna för alla grupper sammantaget håller sig inom det tillgängliga utrymmet.

När avtalsförhandlingarna inför 1984 och 1985 inleddes fanns redan avtal för delar av arbetsmarknaden – främst för de privata tjänstemännen. Det är uppenbart att detta faktum påverkat diskussionerna om avtalsrörelsens uppläggning både på den privata sektorn i övrigt och på den statliga och den kommunala arbetsmarknaden.

Förhandlingarna i årets avtalsrörelse har således inte varit normala. De har förts utan tidsmässig samordning. Det är naturligtvis orimligt att begära av parterna på det offentliga området att de skall uppskjuta sina förhandlingar till dess att alla avtal på t. ex. industriområdet är klara. Även om man skulle ha väntat till sist, så vore detta ändå bara att skjuta frågan framför sig, eftersom avtalsperiodernas längd varierar så kraftigt på övriga områden.

*Om den löne-
ledande rollen i
årets avtalsrörelse*

Den bedömning som nu kan göras av avtalsutfallet för stat och kommun tyder inte på att principen om den konkurrensutsatta sektorns löneledande roll har frångåtts. I den mån detta har skett beror det på utvecklingen på övriga områden och på den bristande samordning som rått.

Anf. 2 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Ärade kammarledamöter! Jag ber att få tacka för finansministerns svar. Jag noterar med tillfredsställelse att finansministern klart och tydligt slår fast att det är den konkurrensutsatta sektorn som skall vara löneledande. Jag kan också dela de synpunkter som finansministern i övrigt framför, t. ex. detta att det inte skall vara avgörande vilken sektor som råkar bli färdig först utan att det avgörande är frågan om löneökningarnas storlek, alltså om dessa kan anses ligga inom det tillgängliga utrymmet.

Går man tillbaka och ser på några av de avtalsrörelser där den icke konkurrensutsatta sektorn gått före, t. ex. 1975, 1980 och 1984, finner man att detta haft en negativ inverkan. År 1975 gick den icke konkurrensutsatta sektorn före, vilket fick mycket allvarliga konsekvenser för svensk samhälls-ekonomi. Beträffande år 1980 är det visserligen fråga om klockslag, herr finansminister, men det var ändå den icke konkurrensutsatta sektorn som gick före, och det blev 0,5 % skillnad mellan den icke konkurrensutsatta och den konkurrensutsatta sektorn. I årets avtalsrörelse gick den icke konkurrensutsatta sektorn före, och man överskred det tak som vi hade talat om, framför allt finansministern. Sedan visade det sig att detta ledde till att det blev ett högre belopp på den privata sidan.

Det ligger väldigt mycket psykologi i detta, och det tror jag man måste ta hänsyn till – även om det också ligger en del i vad finansministern säger, att man inte kan sitta och vänta och uppskjuta förhandlingarna för länge.

Får jag till sist säga, att om nu regeringen anser att det finns ett avsevärt löneutrymme, kan man ju säga: Varsågod, den konkurrensutsatta sektorn får gå före. Men om man inte anser det, då skulle faktiskt regering och riksdag – jag menar också riksdagen – säga ifrån: Det finns ingenting, alltså går vi före; det blir noll i år. Nu undrar jag hur finansministern ser på fortsättningen. Om det nu skulle bli så i en kommande avtalsrörelse, kan finansministern då tänka sig att gå före av det skälet att det inte finns något löneutrymme och säga att vi måste nöja oss med noll eller kanske några tiondelar?

Anf. 3 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Det är bra att Alf Wennerfors inte gör någon enorm sak av de olika tidpunkterna eller det förlopp som avtalsrörelsen hade. Jag tror att det var många skäl som gjorde att löneökningarna nu tenderar att klart gå över den nivå som såvitt jag förstår alla inblandade parter anser vara förenlig med Sveriges ekonomiska intressen och därmed med medborgarnas intressen.

När det gäller framtiden vill jag för dagen begränsa mig till att bara säga att vi faktiskt har överlämnat diskussionen i en första omgång till arbetsmarknads parter. Vi har bett dem att till den 6 juni återkomma med sina

synpunkter på hur nya och bättre förutsättningar skall kunna skapas för avtalsrörelsens fortsättning – den avtalsrörelse som kommer att gälla 1985 och framåt, men som naturligtvis också griper tillbaka på det som hände 1984, förhandlingar som pågår f. n. inom vissa avtalsområden osv.

Vilken roll regering och riksdag kommer att spela i den processen vill jag avvakta med att ha någon mening om tills jag vet huruvida avtalsparterna på arbetsmarknaden i stort är beredda att ompröva vissa inslag i årets avtalsrörelse och visar förmåga till ett nytänkande, som jag tror är nödvändigt om vi skall klara sysselsättningen och reallönerna framöver.

Anf. 4 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag tackar för de ytterligare synpunkter som finansministern kommer med.

Jag skulle vilja göra ett tillägg och komma med ytterligare en fråga, som grundar sig på följande. Jag har den uppfattningen att avtalsrörelsen 1980 sköttes på ett icke tillfredsställande sätt av dåvarande regering, tillsammans med riksdagen. Det har vi många exempel på, och jag skall inte gå in i detalj på detta. På samma sätt kan jag dock också kritisera årets avtalsrörelse och det sätt på vilket regeringen har skött denna. Regeringen har alltså satt ett tak, 6 %. Sedan har man – framför allt Bo Holmberg – gjort uttalanden om att det är den konkurrensutsatta sektorn som skall vara löneledande. Och ändå låter man den offentliga sektorn gå före och sluta avtal, vilket sedan påverkar de kommande avtalsrörelserna. Detta kan visas genom uttalanden från både Stig Malm och Verkstadsföreningens chef Åke Nordlander, och även många andra.

Jag vill fråga: Borde vi ändå inte ta lärdom av detta och se till att det verkligen blir en förändring? Är det bra att avtalen löper ut vid de tidpunkter som de gör f. n.? Borde det inte vara så att de löpte ut under sommaren eller i slutet av våren, t. ex. den 1 juli? Om man i stället kunde inleda avtalsrörelsen i januari, februari eller mars, skulle man veta vad som står i budgetpropositionen och i finansplanen, och man har dessutom fått veta litet mera om hur det går för de stora företagen, eftersom en hel del av boksluten är klara. På det sättet skulle det bli lättare att göra bedömningar.

Anf. 5 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! På Alf Wennerfors fråga vill jag svara att det väsentligaste målet när det gäller avtalstiderna är att dessa samordnas, så att avtalen går ut vid samma tidpunkt. Vi har nu hamnat i den situationen att avtalsperioderna varierar från de avtal som går ut om några veckor till dem som går ut våren 1986. Det första målet är alltså att samordna avtalsperioderna. Frågan om en annan förläggning under kalenderåret av en gemensam avtalsperiod kan vi bedöma senare.

Det är, herr talman, inte sant att det var det offentliga avtalet som avgjorde verkstadsavtalet. Vi vet att verkstadsavtalet var klart redan innan det offentliga avtalet slöts. Långt mer avgörande för verkstadsavtalets nivå var det avtal som de privata tjänstemännen hade och som slöts redan 1983.

Anf. 6 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! På den sista punkten vill jag hävda den motsatta ståndpunkten. Jag vet att finansministern menar att det var på det sätt som han här redogjorde för, men jag hävdar att det icke var det.

Det var den offentliga sektorn som på ett mycket olyckligt sätt blev löneledande och gjorde att avtalen kom att ligga för högt. Det har vi flera uttalanden om.

Anf. 7 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Det är kanske litet fånigt att hålla på och gräla om detta. Jag vill bara säga att vi kunde följa förhandlingarna mycket nära. Den för löntagarsidan ansvarige ledaren för förhandlingarna, ordföranden i Metallindustriarbetareförbundet Leif Blomberg, har gett klart uttryck åt att den offentliga sektorns avtal icke var avgörande för utfallet inom hans avtalsområde. Det återopades icke från Leif Blombergs sida i förhandlingarna. Vad sedan Verkstadsföreningens ordförande väljer att säga är hans sak. Jag tillmäter Leif Blombergs uttalande större vikt.

Anf. 8 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Jag tycker att det uttalande som Stig Malm den 23 mars 1984 gjorde i Aftonbladet bör komma till protokollet:

”Metalls avtal är bara en logisk följd av de statliga avtalen. Om statsministern tycker att metallarbetarna fått för stora lönelöft så har han själv påverkat detta genom sin roll som statlig arbetsgivare.”

Anf. 9 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Då vill jag att det i protokollet också skall ingå att det icke var Stig Malm som förde förhandlingarna för Metallindustriarbetareförbundet. Det var Leif Blomberg.

Anf. 10 ALF WENNERFORS (m):

Herr talman! Stig Malm har väl ändå, finansministern, ett ganska stort inflytande inom LO.

Anf. 11 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Jag tycker att Alf Wennerfors skall fråga Leif Blomberg vilket inflytande som Stig Malm hade över Metallindustriarbetareförbundets förhandlingar och de motiv och argument som Leif Blomberg framförde. Då får han nog ett ganska rakt besked. Leif Blomberg brukar ge sådana.

Överläggningen var härmed avslutad.

Torsdagen den
10 maj 1984

Om omsättningsskatten på aktier

Anf. 12 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Knut Wachtmeister har frågat mig om jag, mot bakgrund av ett socialdemokratiskt uttalande i riksdagen den 5 april, avser föreslå en skärpning av omsättningsskatten på aktier.

Det finns f. n. inga sådana planer. Svaret på frågan är alltså nej.

Anf. 13 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Jag skall be att få tacka finansministern för svaret på min fråga.

När omsättningsskatten på aktier genomdrevs i riksdagen i höstas skedde det efter stark och saklig kritik från den borgerliga oppositionens sida. Vi varnade bl. a. för att en stor del av de utländska aktieplaceringarna skulle göra sina affärer genom utländska mäklare för att undgå skatten. Därigenom skulle dels omsättningen minska, dels både valutaintäkter och courtageinkomster gå förlustiga för svensk företagsamhet.

Finansministern och jag hade för tre månader sedan en debatt här i kammaren om dessa frågor. Jag fick då svaret att det var för tidigt att yttra sig om hur utvecklingen skulle gestalta sig.

I dag vet vi litet mer. Utrikeshandeln med svenska aktier har halverats under årets första kvartal, enligt riksbankens statistik. Utlandshandeln med aktier gav då ett underskott på 630 milj. kr. mot ett överskott på 1,1 miljarder under motsvarande kvartal förra året.

Självfallet beror detta inte enbart på omsättningsskatten på aktier, men det förefaller likväl uppenbart att finansministern observerat omständigheterna, med tanke på det tal som finansministern höll för några veckor sedan till utländska aktieplaceringar. Det talet är annars mest känt för att det var då Kjell-Olof Feldt myntade uttrycket "lunatics", dårar, om dem som hade skött förhandlingarna om de nya lönerna.

Enligt tidningsreferaten var finansministern också inne på omsättningsskatten på aktier och yttrade då, enligt referaten: "Jag arbetar inte aktivt med frågan, men jag får ständiga påstötningar. Det står redan nu klart att omsättningsskatten på aktier ger betydligt mindre intäkter till staten än vad vi ursprungligen räknat med. Vi skall se över frågan."

Vad angår skatteintäkterna har finansdepartementet nu beräknat dessa till högst 250–300 milj. kr. mot i höstas 750 miljoner.

Detta finansministerns tal inför de utländska placeringarna skulle i sig motivera min fråga om omsättningsskattens vidare öden, men det egentliga skälet till min fråga var ett uttalande i riksdagen den 5 april av skatteutskottets ordförande:

"Sedan ställde Kjell Johansson en fråga till mig om omsättningsskatten på aktier. Han ifrågasatte om det var rimligt att den som nu är med och sparar i aktiefondssparandet skall drabbas av omsättningsskatt på handeln med aktier. Jag kan inte finna att det på något sätt skulle vara orimligt att låta köpare och säljare vardera bidra med 0,5 % i skatt. Det är i stället en utomordentligt försiktig start. ---

---

*Om sänkt uttags-
procent för prelimi-
när B-skatt*

Vi måste ju börja någonstans. Det är som sagt riktigt att börja försiktigt. Om det längre fram visar sig möjligt att skärpa skatten, kanske så sker.”

Jag har tre naturliga följdfrågor:

1. Vad menar finansministern med "f. n."? Är det under innevarande riksmöte eller under en längre tid?
2. Är det lämpligt att en framstående representant för socialdemokratin hotar med en skattehöjning?
3. Skall man tolka finansministerns uttalande inför de utländska aktieplaceringarna så, att finansministern funderar på att rätta till de missförhållanden som gäller utrikeshandeln med svenska aktier?

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1983/84:501 om sänkt uttagsprocent för preliminär B-skatt

Anf. 14 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Knut Wachtmeister har frågat om jag, mot bakgrund av regeringens inflationsmål för innevarande och nästa år, avser att föreslå en lägre uttagsprocent för preliminär B-skatt än nuvarande 120 % av nästföljande års slutliga skatt.

Regeln om debitering av preliminär B-skatt med 120 % av den slutliga skatten föregående år infördes 1983 för att bättre överensstämme skulle uppnås mellan B-skattebetalarnas preliminära och slutliga skatter. Undersökningar hade nämligen visat att en debitering, som bara motsvarade den slutliga skatten, i mycket stor utsträckning ledde till kvarskatter eller kompensterades genom fyllnadsinbetalningar under april året efter inkomst-året. Denna underdebitering av den preliminära B-skatten hade år efter år visat sig motsvara 20–30 % av B-skattebetalarnas slutliga skatt.

Det är ännu för tidigt att avgöra hur denna uppräknig har verkat i praktiken. Statistiska uppgifter om B-skattebetalarnas fyllnadsinbetalningar och kvarskatter för år 1983 kommer först i höst. Enligt vad jag erfarit finns det dock hittills inte något som tyder på att en uppräknig till 120 % generellt sett är för hög.

Riksskatteverket följer nu utvecklingen, och jag kommer att senare i år få en närmare redovisning av utfallet av reformen. Först då kan jag bedöma i vilken mån det finns skäl att föreslå en ändring av uttagsprocenten.

Anf. 15 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Låt mig först beklaga att finansministern inte ansåg sig vilja besvara de tre naturliga följdfrågor jag nyss ställde. På det viset förrycks hela detta frågeinstitut. Jag hoppas att en eventuell följdfråga till vad jag nu har att säga inte kommer att bli retorisk.

Jag skall be att få tacka finansministern också för svaret på denna fråga. Uppriktigt sagt hade jag inte väntat mig att finansministern skulle tillmötesgå

de drygt 500 000 personer som har B-skatt, varav merparten torde vara egenföretagare, hur motiverat detta än skulle ha varit.

Den nya lagen, som trädde i kraft den 1 januari 1983, innebär att preliminär B-skatt skall utgå med 120 % av den slutliga skatt som har påförts den skattskyldige året före inkomståret.

Enligt årets finansplan beräknas enskilda företagens inkomster under 1984 öka med 4,7 % i löpande priser i förhållande till 1983. För 1983 var inkomstökningen enligt finansplanen 2,3 % i förhållande till 1982. För de enskilda företagen väntas den sammanlagda inkomsten under 1983 och 1984 följaktligen öka med ca 7 % i löpande priser samtidigt som det preliminära skatteuttaget ökar med 20 %.

Nästa års preliminärskatt, som alltså blir 120 % av den slutliga skatt som erläggs för 1983 års inkomster, skall ses mot bakgrund av regeringens inflationsmål om 3 % för 1985 och en realinkomstökning för dem som har B-skatt som knappast kan väntas bli särskilt lysande.

Ur statsfinansiell synpunkt är det naturligtvis positivt med ett överuttag som leder till många sköna räntemiljoner, men det leder samtidigt till negativa effekter i motsvarande grad för dem det drabbar – huvudsakligen landets näringsidkare.

En naturlig följdfråga blir då: Om det visar sig att beräkningen om en inkomstökning på 4,7 % för 1984 slår in, är finansministern då beredd att ändra den diskrepans i löpande priser som i så fall uppstår mellan den 20-procentiga ökningen av skatteuttaget och inkomstökningen med 7 %?

Anf. 16 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Herr talman! Låt mig först bara göra den reflexionen att det i frågeinstitutet faktiskt också ingår rättighet att avgöra om de frågor som ställs är värda att besvara.

Beräffande den aktuella frågan om B-skattebetalningarna vill jag säga att jag tror att det är helt omöjligt att utifrån nationalräkenskaperna göra någon bedömning av hur den taxerade inkomsten kommer att utvecklas 1984 i förhållande till 1983. Vi har lång erfarenhet av att det förhåller sig så, alldeles oberoende av inflationstakt och inkomstutveckling. Vi har haft många år där nationalräkenskaperna visat precis den låga ökningstakt av företagarinkomster som Knut Wachtmeister pekar på, men där den slutligt taxerade inkomsten för B-skattebetalare – som delvis också är någonting annat – visar en 20-procentig stegring.

Jag tror därför att vi skall avvakta taxeringsstatistiken. Det är den som kommer att ge oss upplysningar om huruvida detta var en procentsiffra som var för hög eller för låg. Visar den sig vara för hög inför 1985, är jag naturligtvis beredd att föreslå riksdagen en justering av den. Vi vill inte ta ut mer skatt än vad skattebetalarna slutligen skall betala – jag har ingen avsikt att försöka tjäna pengar åt statsverket på detta – men det motsatta förhållandet har rätt alltför länge, och det är detta vi nu vill korrigera i rätt riktning. Det är alltså måtta även på min gnidighet, herr talman. Jag vill inte skinna skattebetalarna mer än vad som är nödvändigt.

Nr 140

Torsdagen den
10 maj 1984

---

*Om sänkt uttags-
procent för prelimi-
när B-skatt*

Torsdagen den
10 maj 1984

---

*Om betygssystemet
inom gymnasie-
skolan*

Anf. 17 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Först vill jag säga att jag är tacksam för att finansministern uppenbarligen tyckte att följdfrågan till min andra fråga var värd att besvara. Jag tycker också att det var positivt att finansministern här i riksdagen uttalade att han inte avsåg att skinna skattebetalarna mer än han redan gjort. Jag vill gärna hålla med om att det är tillräckligt som det är.

Man kan se en ljusning i det förhållandet att finansministern kommer att ta hänsyn till hur inkomstutvecklingen blir för B-skattebetalarna. Om den blir så låg som man väntar sig i finansplanen, tar jag finansministerns ord som ett löfte om att det kommer att ske en förändring.

Jag beklagar att finansministern inte tycker det är värt att svara på en fråga som gäller omsättningsskatten på aktier. Här säger dock en framstående företrädare för det socialdemokratiska partiet.

Anf. 18 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag vill påminna om att debatten nu avser en annan fråga. Herrarna har redan i var sin replik berört den föregående frågan, och debatten måste därmed begränsas till den nu aktuella frågan.

Anf. 19 KNUT WACHTMEISTER (m):

Herr talman! Då beklagar jag att jag inte får fortsätta den intressanta diskussionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1983/84:500 om betygssystemet inom gymnasieskolan

Anf. 20 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Per Unckel har frågat mig om jag avser att verka för att riksdagen inom en nära framtid får ta ställning till förslag om ett förändrat betygssystem i gymnasieskolan och i så fall när. Per Unckels utgångspunkt är att det nuvarande relativa betygssystemet bör ersättas med ett kursrelaterat betygssystem, och han har också frågat mig om jag kan ange några skäl för att det nuvarande betygssystemet bibehålls.

Jag har vid upprepade tillfällen framhållit att jag är medveten om de brister som det nuvarande relativa betygssystemet är behäftat med. Senast har jag gjort det i propositionen 1983/84:116 om gymnasieskola i utveckling, när jag redovisade mina överväganden i fråga om gymnasieutredningens förslag om en kursindelning av gymnasieskolans ämnen i grund- och tilläggskurser samt ett kursrelaterat betygssystem.

I propositionen har jag aviserat ett uppdrag till skolöverstyrelsen (SÖ) att komma med förslag till hur en kursindelning skulle kunna se ut i några av gymnasieskolans mest omfattande ämnen.

Införandet av ett nytt betygssystem kräver omfattande arbetsinsatser,

både i beredningsstadiet och i samband med genomförandet. Ett kursrelaterat betygssystem kräver t. ex. att man i ett genomgripande kursplanearbete preciserar innehållet i varje kurs samt att kunskapskraven inom varje sådan kurs klart framgår för de olika betygsnivåerna. Innan ett så omfattande arbete startar är det enligt min mening viktigt att ha klarhet om de studieorganisatoriska förutsättningarna. Trots att jag alltså instämmer i kritiken av det nuvarande betygssystemet anser jag att vi av praktiska skäl måste avvakta de ställningstaganden till ett nytt kurssystem, som det nämnda uppdraget till SÖ kan föranleda, innan arbetet på att förändra betygssystemet kan sättas i gång. Som framgår av propositionen avser jag att återkomma till frågan om betygssystemet i gymnasieskolan så snart klarhet vunnits i fråga om kurssystem.

Anf. 21 PER UNCKEL (m):

Herr talman! Betygs- och antagningsfrågorna är den socialdemokratiska skolpolitikens värsta bottenapp. Man är på kant med eleverna. Man är på kant med föräldrarna. Man är på kant med lärarna. Och man är på kant med sunda förnuftet.

Vi har för få betygstillfällen, och vi har ett felaktigt betygssystem. Resultatet har blivit att taktik och orättvisor har satts i det personliga kunskapsinhämtandets ställe. Så här är det, utbildningsministern, det vet alla utom möjligen regeringen.

Till alla dem som sett ljuset över de bekymmer som nu tornar upp sig i ett tokigt betygs- och antagningssystems spår har utbildningsministern normalt mycket litet att säga. Det är många runt om i Sveriges land som tvivlar på att ljuset någonsin kommer att i denna fråga nå in till utbildningsdepartementet över huvud taget. Det svar som utbildningsministern nu ger i fråga om de relativa betygen förstärker intrycket av att man alltjämt lär mycket långsamt, om ens över huvud taget. Efter det att utbildningsministern har svarat återstår därför praktiskt taget lika många frågor att diskutera som före detta svar, bl. a. följande: Är utbildningsministern beredd att ändra på ett i grunden orimligt relativt betygssystem?

Att instämma i att det är bekymmersamt, att instämma i kritiken från alla runt om i landet som vet hur det förhåller sig är litet för enkelt. Parallellen till diskussionen om höstterminsintagningen i gymnasieskolan tränger sig osökt på. I det fallet instämmer regeringen också i kritiken och erkänner att det är bekymmersamt ute i skolorna, men man lämnar inga besked om huruvida man är beredd att genomföra de förändringar som lärare, elever och skolledare i dag kräver.

Därför. Lena Hjelm-Wallén: Finns det några argument för att bibehålla ett relativt betygssystem som är uppbyggt på principen att inte jämföra elevernas kunskaper med vad skolan faktiskt kräver att eleverna skall kunna utan att i stället jämföra elevernas kunskaper med andra elevers kunskaper? Finns det något skäl för att bibehålla ett system som är uppbyggt på denna princip och som bevisligen skapar otrivsel i skolan samt leder till en alldeles onödig konkurrens kamrater emellan?

Nr 140

Torsdagen den
10 maj 1984

---

*Om betygssystemet
inom gymnasie-
skolan*

Varför inte säga som man borde säga, nämligen att vad skolans betygssystem skall åstadkomma är att mäta vad eleverna kan i förhållande till de krav som skolan faktiskt ställer?

Jag frågade, herr talman, för att få en redovisning av vilka argument Lena Hjelm-Wallén ansåg sig kunna anföra till stöd för ett fortsatt bibehållande av det relativa betygssystemet. Jag skulle vara mycket tacksam om utbildningsministern ville besvara mig med att besvara frågan.

Anf. 22 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Egentligen måste man vara både döv och blind om man inte insett, och förstått, att vi socialdemokrater är mycket kritiska mot det nuvarande betygssystemet. Inte på något sätt tänker vi verka för att detta bibehålls. Däremot måste vi ha en vettig hanteringsordning när det gäller arbetet med att få till stånd en ändring av nuvarande förhållanden. Det är det som jag beskrivit i frågesvaret.

Tyvärr är det olämpligt att genast starta med arbetet på en ändring av just betygssystemet, eftersom allt sådant arbete måste utföras utifrån de studieorganisationsförutsättningar som föreligger med tanke på nuvarande läro- och kursplansystem. Läroplanerna och kursplanerna är just nu föremål för en omstöpning, i och med det förslag som jag lagt fram i gymnasiepropositionen och det uppdrag som SÖ fått när det gäller arbetet med dessa frågor.

Jag har alltså givit besked om att vi skall skynda på arbetet med läro- och kursplanerna för att vi, så snart man är klar med detta, skall kunna komma i gång med arbetet i betygsfrågan.

Anf. 23 PER UNCKEL (m):

Herr talman! Jag vill understryka att även jag självfallet inser att en ändring av betygssystemet tar tid, att det arbetet är en komplicerad process och att man samtidigt måste titta på kursplanerna. Självfallet förhåller det sig i detta avseende på det sätt som utbildningsministern säger.

Vidare sade utbildningsministern – jag hoppas att jag citerar henne rätt – och det är det intressantaste hittills i diskussionen: Inte på något sätt har socialdemokratin för avsikt att verka för att det nuvarande systemet bibehålls. Om jag uppfattat utbildningsministern riktigt, måste jag tolka hennes uttalande så – jag vill att utbildningsministern bekräftar detta – att Lena Hjelm-Wallén i dag utfäster sig att så snart det nödvändiga studieorganisationsarbetet slutförts, avskaffa det relativa betygssystemet. Förhåller det sig på det sättet, har Sveriges elever i dag vunnit en betydande seger. Men det är nog säkrast, herr talman, att utbildningsministern själv får bekräfta att min tolkning är riktig.

Anf. 24 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Någon sådan seger har man i alla fall inte vunnit *i dag*. Om Per Unckel läser t. ex. gymnasieutredningens betänkande, skall han finna att alla partier som var representerade där – jag satt själv med som ledamot – uttalade sig mot det relativa betygssystemet och för ett annat betygssystem.

Dock måste man avvakta det kurssystem som så småningom kommer att arbetas fram.

Anf. 25 PER UNCKEL (m):

Herr talman! Jag har förvisso noga studerat gymnasieutredningens betänkande i detta avseende. Det var just mot den bakgrunden som jag framställde min fråga. Alla som ingick i gymnasieutredningen var nämligen, och det framhåller utbildningsministern, ense om att det relativa betygssystemet var en olycka. Men denna konklusion följs inte upp i regeringens gymnasieproposition. Där talar man bara om ett studieorganisatoriskt arbete. Man gör inte något klart uttalande om att detta skall leda fram till att det relativa betygssystemet äntligen skulle avskaffas.

Utbildningsministern säger i dag att det relativa betygssystemet, som ett resultat av den pågående utredningens arbete, kommer att avskaffas. Det, herr talman, är ett betydelsefullt klarläggande som landets elever, lärare och skolledare har anledning att hälsa med betydande tillfredsställelse.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1983/84:503 om beslutet om den nya högskoleorganisationen

Anf. 26 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Ingela Andersson har frågat mig om syftet med beslutet om den nya högskoleorganisationen verkligen var att skapa möjligheter för återupprättande av vad Ingela Andersson kallar storfinansens handelshögskolor.

Riksdagen fattade i december 1983 beslut i vissa högskoleorganisatoriska frågor efter förslag i proposition 1983/84:52. Ställningstagandena innebär att högskolestyrelserna från den 1 juli 1984 får ökade befogenheter att besluta om den interna organisationen vid resp. högskoleenhet. Avsikten är att skapa flexibilitet och större möjligheter till anpassning till skiftande lokala förhållanden.

Beslutet innebär bl. a. att högskolestyrelsen får inrätta en utbildnings- och forskningsnämnd för ett visst område för att fullgöra de uppgifter som nu ankommer på linjenämnd och fakultets- eller sektionsnämnd. Någon förändring av principerna för inflytandet för olika grupper och intressen i olika organ inom högskolan har inte beslutats.

I en utbildnings- och forskningsnämnd skall normalt en fjärdedel av antalet ledamöter företräda yrkeslivet. Representationen för yrkeslivet i de organ som lokalt svarar för planeringen av den grundläggande utbildningen kom till genom 1977 års högskolereform, för att främja ett fortlöpande samspel mellan högskolan och yrkeslivet. Högskolestyrelsen utser ledamöter i nämnden och förutsätts på samma sätt som hittills inhämta förslag från berörda myndigheter och arbetsgivar- och arbetstagarorganisationer. Jag

Torsdagen den
10 maj 1984

*Om beslutet om
den nya högskole-
organisationen*

finner det naturligt att en utbildnings- och forskningsnämnd på det ekonomiska området innehåller representation för näringslivet. Sådan representation skall naturligtvis inte dominera nämnden. Detta är inte heller möjligt med de gällande bestämmelserna.

Anf. 27 INGELA ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag skall be att få tacka utbildningsministern för svaret.

Syftet med propositionen var, som jag har förstått det, att möjliggöra en mer rationell och naturlig organisation på utförandenivån, t. ex. genom att inrätta utbildnings- och forskningsnämnder inom områden som kunde bedömas ha speciellt intresse av en samordnad ledning. Som exempel togs de tekniska utbildningarna.

Det som har hänt vid den samhällsvetenskapliga fakulteten i Göteborg verkar inte alls ha skett för att uppfylla några av dessa syften.

Den utbildnings- och forskningsnämnd som har bildats kommer t. ex. att innehålla bara företagsekonomi, rättsvetenskap och kulturgeografi, medan så viktiga ämnen för ekonomer som nationalekonomi och statistik lämnas utanför. Trots detta är syftet med nämnden att förbättra ekonomutbildningen.

Lena Hjelm-Wallén säger att något ytterligare inflytande från näringslivet inte blir aktuellt i utbildnings- och forskningsnämnden för ekonomi i Göteborg. Nej, det är riktigt formellt sett, men i praktiken förhåller det sig inte alls så.

Motivet till att inrätta utbildnings- och forskningsnämnden var att få bidrag från näringslivet till en ekonomihögskola som skall bli mer marknadsekonomiskt inriktad och avnämningarstyrd än den tidigare ekonomutbildningen. Den externa finansieringen kommer till en början att uppgå till ca 8 milj. kr., och bidragen förväntas komma från Volvo, SE-banken och Götaverken.

Beslutet om en ny organisation har tagits efter en mycket kort handläggningstid. Remisstiderna har varit mycket korta, och många av de berörda har krävt mer tid och ett bättre beslutsunderlag. Trots detta drevs beslutet igenom med minsta möjliga majoritet i högskolestyrelsen: nio röster mot nio, med rektors utslagsröst. Bland dem som röstade emot kan nämnas två socialdemokratiska ledamöter, LO, TCO, SACO/SR, studentkåren samt inte minst representanten från den samhällsvetenskapliga fakulteten.

Anledningen till den väldiga brådskan var enligt förespråkarna att en helt privat affärshögskola skulle bildas i stället, om inte universitetet kunde bestämma sig tillräckligt snabbt. Det finns tydligen problem med ett näringsliv där man inte kan acceptera utbildning och forskning inom ekonomiområdet som inte enbart tar hänsyn till näringslivets behov av lojal och duktig arbetskraft utan också till en del försöker anlägga samhällsekonomiska aspekter.

Göteborg kommer nu att få en delvis privatfinansierad handelshögskola. På 1960-talet var den uttalade målsättningen att integrera dessa storfinsans plantskolor i universitetens organisation. Det nya ideologiska klimatet möjliggör nu tydligen att en ökad styrning av undervisning och forskning från

näringslivets sida hälsas med tillfredsställelse även av socialdemokratiska politiker.

Jag vill fråga utbildningsministern om hon anser det förenligt med socialdemokratisk utbildningspolitik att medverka till nedlagda handels-högskolors återupprättande.

Anf. 28 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag kan inte se att det är detta som det handlar om. F. ö. anser jag att när vi i riksdagen fattar beslut om att man skall ha mer att säga till om lokalt, måste vi också visa förtroende för dem som fattar besluten lokalt. Jag är övertygad om att högskolestyrelsen vid Göteborgs universitet har tillräcklig pondus och integritet för att se till att det inte kommer att ske något otillbörligt.

Anf. 29 INGELA ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Riksdag och regering har ju faktiskt det övergripande ansvaret för utbildning och forskning och måste naturligtvis ta ansvar för följderna av olika beslut. I Göteborg hade det här förmodligen aldrig hänt om inte riksdagen hade fattat beslutet om högskoleorganisatoriska frågor i höstas. Beslutet i sig är inte dåligt. Men om det här blir konsekvensen, så måste man reagera.

Även förespråkarna för en ekonomihögskola är övertygade om att beslutet kommer att innebära en hårdare styrning av utbildningen. Enligt min mening kommer utbildningen att försämrats, bli snävare och enbart ha en marknads-ekonomisk inriktning. Det kommer att bli en bristande helhetssyn och mindre av samhällsekonomisk relevans.

Företagen har kritiserat den nuvarande ekonomutbildningen, men de har inte kunnat komma med någon konkret kritik. Volvo var ju redan på inledningsstadiet inkopplat genom en representant i arbetsgruppen för en ekonomihögskola, Pehr Gyllenhammar. För den arbetsgruppen kom det här beslutet mycket lämpligt. Det verkar också uppenbart att socialdemokraterna redan då var väl medvetna om planerna på en ekonomihögskola, eftersom Sören Mannheimer från Göteborgs kommun var med i samma arbetsgrupp som Gyllenhammar.

Anf. 30 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Det vore kanske lämpligt att avvakta konsekvenserna av det beslut som fattades i Göteborg, innan man uttalar sig så säkert vilka resultaten blir.

Anf. 31 INGELA ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jag vill betona att det här förslaget i stället borde ha avvaktats nere i Göteborg. Det var som sagt med mycket knapp majoritet som förslaget trumfades igenom. Det har kommit mycket kritik från dem som varit berörda. Som jag ser det är det mer eller mindre för sent. Företagen har bestämt sig för att de skall sponsra den här skolan, och det är mycket svårt att dra tillbaka beslutet på det här stadiet.

Torsdagen den
10 maj 1984

*Om minskningen
av antalet sökande
till gymnasie-
skolans N-linje*

Anf. 32 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Företagen har bestämt sig för att sponsra, säger Ingela Andersson. Ja, men det är ju nästa steg som är intressant, nämligen vad högskolan är beredd att ta emot och de villkor som kommer att gälla. Om detta vet vi än så länge ingenting.

Anf. 33 INGELA ANDERSSON (vpk):

Herr talman! Jo, det går att läsa i olika tidningar om detta. De nya förespråkarna från universitetets sida – rektor och olika representanter för de institutioner som är berörda – har ju redan planlagt hur det här skall gå till. Man kommer att ha denna stiftelse, som i dag förvaltas hos Västsvenska handelskammaren, med de pengar som fanns när man lade ner handelshögskolan i Göteborg. Sedan kommer man alltså att ta in pengar från Volvo, Götaverken osv.

Det finns alltså långt framskridna planer. Detta med ekonomihögskolan var ju det som föregick beslutet. Det fanns mycket långtgående planer innan beslutet om högskolan togs. Jag vill också påminna om att de hot som framfördes från näringslivet om att bilda en privat affärsskola i Göteborg var en av anledningarna till den här utvecklingen.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1983/84:509 om minskningen av antalet sökande till gymnasieskolans N-linje

Anf. 34 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Linnea Hörln har frågat mig vad jag ämnar göra för att förmå fler ungdomar att söka till den treåriga naturvetenskapliga linjen (N-linjen).

Linnéa Hörln talar om en alarmerande minskning av antalet förstahands-sökande till N-linjen. När hänsyn tas till den kraftiga minskningen av antalet 16-åringar har dock antalet förstahandssökande till N-linjen minskat med bara någon procent mellan läsåren 1983/84 och 1984/85. Däremot låg minskningen inför innevarande läsår på uppemot 10 %.

En påtaglig uppbromsning av minskningen av antalet sökande till N-linjen har alltså skett. Jag anser att det är väsentligt att elevintresset för N-linjen upprätthålls. Flera åtgärder har också vidtagits för att göra N-linjen mer flexibel och därmed mer attraktiv. Jag syftar då på att alternativämnen som datakunskap och miljövärdsteknik blivit reguljära inslag. Regeringen har vidare i budgetpropositionen föreslagit att alternativämnen skall kunna väljas på N-linjen också på mindre orter. Med alternativämnen har N-linjen dels fått en något minskad ämnessplittring, dels fått litet mer av den samhälls- och arbetslivsanknytning som finns på t. ex. den fyraåriga tekniska linjen (T-linjen).

N- och T-linjerna överensstämmer med varandra till ca 80 %. Det är värt

att lägga märke till att antalet elever på de båda linjerna sammantagna har ökat med 3 000 eller med 17 % över de senaste fem åren. En minskning för N-linjen har alltså mer än väl kompensats av en ökning för T-linjen. Jag kommer att uppmärksamta följande den fortsatta utvecklingen av såväl NT-sektorn i dess helhet som de olika linjerna inom den.

Jag vill i det sammanhanget nämna att det just i dag på utbildningsdepartementet hålls en överläggning med bl. a. representanter för skolöverstyrelsen och skolledare. Temat är N-linjens situation och vilka åtgärder som kan behövas för att säkerställa en god rekrytering till naturvetenskapliga studier i gymnasieskolan.

Anf. 35 LINNEA HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka utbildningsministern för svaret.

Problemen med rekryteringen till N-linjen är av gammalt datum, och det har inte varit lätt att finna någon bra lösning.

När jag ställde min fråga hade ännu inte de slutliga sökandesiffrorna avseende gymnasieskolan kommit. Lyckligtvis blev de inte fullt så alarmerande som förhandsuppgifterna hade gjort troligt, men de blev dåliga nog. En reell sänkning av antalet sökande till N-linjen på närmare 2 % är nämligen allvarlig med tanke på att trenden här gått i den riktningen under många år. Det är naturligtvis positivt att minskningen har kunnat bromsas något, men ser man på antalet sökande per 100 intagningsplatser får man en bättre bild av problemets dimensioner. På de treåriga linjerna söker 115 elever per 100 intagningsplatser till H-linjen, 107 till S-linjen, 128 till E-linjen men endast 77 till N-linjen.

N-linjen är faktiskt den minst attraktiva av gymnasietts alla linjer inkl. de tvååriga. I min egen hemkommun har detta lett till att man på två gymnasieskolor räknar med att anordna tre i stället för beräknade fem klasser på N-linjen.

Man frågar sig onekligen vad denna minskning kan bero på. Det vanliga svaret är att linjen anses svår. Eleverna söker sig hellre till linjer där de tror att konkurrensen om betygen inte är så hård. Vissa justeringar har gjorts när det gäller betygsfaktorn, men det tycks inte ha medfört någon större förändring till det bättre. Jag är naturligtvis tacksam för de olika åtgärder som utbildningsministern har angivit att man har vidtagit för att förbättra situationen, men alljämt är frågan relevant: Vad kan ytterligare göras?

Jag vill peka på några förslag till åtgärder, som jag gärna vill höra utbildningsministerns syn på. Det finns egentligen två huvudvägar att gå. Den ena är kvotssystemet för intagning till vidare utbildning. Den andra är betygssystemet.

En del anser att eleverna redan i grundskolan får för liten stimulans på det naturvetenskapliga området bl. a. därför att lärarna i alltför ringa utsträckning rekryteras från gymnasieskolans N-linje. Ett sätt att lösa det problemet skulle vara att kvotera intagningen till lärarhögskolorna till förmån för elever från N-linjen. Från ingenjörshåll har också sagts att man är intresserad av ett större intag på de tekniska högskolorna av elever med den bredare bas som

Torsdagen den
10 maj 1984

*Om minskningen
av antalet sökande
till gymnasie-
skolans N-linje*

N-linjen ger i jämförelse med T-linjen – i synnerhet i fråga om språkkunskaper. Vore det en tänkbar väg att slå in på – att använda sig av kvotssystem? Jag skulle också vilja fråga hur utbildningsministern ser på införandet av kursrelaterade betyg för att rätta till den delen av saken.

Jag får återkomma senare.

Anf. 36 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag menar att vi skall vara öppna för olika förslag. Jag tycker att man mycket väl kan diskutera flera av de förslag som Linnea Hörlén nämnde här. Det är bl. a. därför vi har en träff i dag med experter på N-linjens särskilda problem. Vid denna träff bör synpunkter på vad som kan göras ytterligare komma fram. Jag hoppas alltså att vi skall sovra fram ytterligare förslag för att kunna åstadkomma en förbättring.

Anf. 37 LINNEA HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Jag skulle då vilja ta upp det som jag inte hann förut, nämligen frågan om forskning på det här området och frågan om viktade betyg. Vi har från folkpartiets sida kommit med förslag, inte minst för att skapa möjligheter till en bättre rekrytering till de här linjerna som av eleverna anses som svåra – förslag som skulle göra att man kanske fick flera sökande till N-linjen.

Jag skulle också vilja fråga om det finns några tankar på ytterligare forskning för att ta reda på mer om attityder till och intresse för naturvetenskapliga ämnen och hur dessa attityder formas, särskilt hos flickor. Varför lyckas man t. ex. vid Rudebecksskolan i Göteborg fånga flickornas intresse för N-linjen, när det har visat sig så svårt på andra håll?

Anf. 38 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag tror inte att det Linnea Hörlén nu nämnde är några direkt nya uppslag. Det pågår en ganska omfattande forsknings- och utvecklingsverksamhet på det här området ute i skolorna. Det är många som månar om att försöka hitta lösningar på det här problemet.

Betygsfrågorna, viktning, kursrelaterade betygssystem osv. har vi till viss del talat om tidigare här i dag. F. ö. vill jag bara erinra om att det finns en särskild utredning om frågan om tillträde till högskolan. Den är fri att också ta upp sådana frågor.

Anf. 39 LINNEA HÖRLÉN (fp):

Herr talman! Jag vill bara till sist framhålla vikten av att de ytterligare åtgärder som skall vidtas genomförs så snart som möjligt. Det handlar ju om att utbilda den arbetskraft som skall ta hand om morgondagens samhälle så väl som möjligt – ett samhälle som ju är mycket specialiserat när det gäller den tekniska sidan och som också kräver stora och viktiga insatser på miljöområdet. Detta är också sådant som man förbereds för genom det linjeval man gör redan på gymnasiet.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1983/84:516 om forskning m. m. vid tandläkarhögskolan i Malmö

Nr 140

Torsdagen den
10 maj 1984

Anf. 40 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Olle Aulin har frågat mig på vilket sätt jag aktivt avser att verka för att forskning, vidareutbildning och internationellt samarbete kan ske vid tandläkarhögskolan i Malmö.

I det betänkande (UbU 1983/84:21) där utbildningsutskottet lade fram sitt förslag om att avveckla tandläkarutbildningen i Malmö gjorde utskottet ett antal uttalanden om inriktningen av ett fortsatt planeringsarbete i bl. a. de avseenden Olle Aulin berör. Regeringen kommer inom kort att uppdra åt universitets- och högskoleämbetet att, med beaktande av vad utbildningsutskottet anfört, redovisa dels en plan för avvecklingen av utbildningen på tandläkarlinjen i Malmö, dels ett underlag för ställningstaganden till hur berörda forskningsresurser skall inordnas i den samlade forskningsorganisationen. Jag utgår från att det blir anledning att återkomma till dessa frågor i första hand i nästa års budgetproposition.

*Om forskning
m. m. vid tand-
läkarhögskolan i
Malmö*

Anf. 41 OLLE AULIN (m):

Herr talman! Jag tackar först utbildningsministern för svaret på min fråga. Det innehöll egentligen ingenting nytt.

Anledningen till frågan är det beslut som riksdagen fattade för ungefär en månad sedan, att successivt lägga ned grundutbildningen vid tandläkarhögskolan i Malmö men låta viss annan verksamhet vid skolan fortgå. Utbildningsministern gjorde i den proposition som låg till grund för riksdagsbeslutet ett uttalande, som utskottet anslöt sig till. Utbildningsministern sade att garantier måste skapas för att forskningsverksamhet som i dag är livaktig kan fortleva, om än i ändrad miljö. Vad menar utbildningsministern med det uttalandet?

Inga tvivel kan råda om att forskningen vid tandläkarhögskolan i Malmö är livaktig. Det är omvittnat från många håll. Nu gäller det emellertid att gå från ord till handling, just för att den livaktiga forskningen skall kunna leva vidare. Kommer t. ex. forskningsanslag att tilldelas odontologiska fakulteten i Malmö? Georg Andersson, den socialdemokratiska ordföranden i utbildningsutskottet, antydde i kammardebatten att det gällde att spara 12 milj. kr. på forskningsanslaget. Hur skall med sådana besparingar fortsatt forskning finansieras?

I utbildningsutskottets betänkande uttalas att möjligheterna till specialistutbildning och vidareutbildning av tandläkare samt uppdragsutbildning för andra länders räkning borde prövas. Jag vill då fråga: Är det möjligt att en fristående stiftelse, med olika intressenter, kan ta över delar av den omnämnda verksamheten? Vilket stöd är statsrådet beredd att ge en sådan stiftelse? Kan t. ex. lokaler och utrustning ställas till förfogande för den?

I Malmö finns, som statsrådet är väl medveten om, ett FN:s sjöfartsuniversitet. Är det möjligt att på sikt bygga upp något liknande i Malmö på det odontologiska området? Vår utlandsrepresentation bör kunna undersöka

129

Torsdagen den
10 maj 1984

*Om forskning
m. m. vid tand-
läkarhögskolan i
Malmö*

förutsättningarna för sådana initiativ.

Länsstyrelsen i Malmöhus län, landstinget, Malmö kommun och Lunds universitet har tillsatt en arbetsgrupp med uppgift att föreslå olika åtgärder för tandläkarhögskolans fortlevnad. Vilken kontakt har statsrådet haft för att hålla sig à jour med denna verksamhet?

Anf. 42 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag vill erinra om att det är bara en knapp månad sedan riksdagen fattade sitt beslut. Vad vi i utbildningsdepartementet nu gör är att vi förbereder ett uppdrag till UHÅ att i kontakt med tandläkarhögskolan i Malmö och universitetet i Lund klara ut alla problem. Det är i dag för tidigt att yttra sig om dessa saker. Det visste också Olle Aulin, när han ställde sin fråga.

Anf. 43 OLLE AULIN (m):

Herr talman! Vad innehåller det uppdraget? Det måste ha en inriktning. Det räcker inte med att bara säga att man lämnar ifrån sig bollen och sparkar den vidare. Det krävs också litet av aktiv verksamhet från utbildningsdepartementet, litet "hoppfull håg och fantasi". Något av gosselynné kan väl finnas även hos en kvinnlig utbildningsminister.

Anf. 44 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Den dag regeringen fattar beslut om detta uppdrag, kommer också Olle Aulin att få ta del av det. Till dess för vi samtal direkt med tandläkarhögskolan i Malmö, med universitetet i Lund och med UHÅ. Det är kontakter som vi redan har tagit. Vi har än så länge ett mycket gott samarbete när det gäller hur framtiden skall utformas. Resultatet av detta får Olle Aulin emellertid vänta på tills ett beslut faktiskt har fattats och uppdraget redovisats.

Anf. 45 OLLE AULIN (m):

Herr talman! Jag ställde ett antal frågor om olika möjligheter. Jag vill nu fråga: Ser utbildningsministern positivt på de olika alternativen att bedriva en fortsatt verksamhet vid tandläkarhögskolan? Eller menar man, när man talar om utbildning i annan miljö, miljön i Stockholm, Umeå eller någon annanstans? Detta vill jag ha svar på genom mina frågor.

Anf. 46 Utbildningsminister LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Såvitt jag kan begripa är alla de propåer som Olle Aulin nu tar upp med i utbildningsutskottets betänkande, varför de alltså kommer att undersökas.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande

1983/84:31 Vissa anslag på tilläggsbudget III till stadsbudgeten för budgetåret 1983/84 till riksdagen och dess verk (förs. 1983/84:22)

Utskottets hemställan bifölles.

Nr 140

Torsdagen den
10 maj 1984

---

*Utländska förvärv
av fast egendom*

10 § Utländska förvärv av fast egendom

Föredrogs lagutskottets betänkande 1983/84:13 om utländska förvärv av fast egendom.

Anf. 47 JENS ERIKSSON (m):

Herr talman! Jag tycker mycket illa om att man säljer Sverige bit för bit till utländska medborgare. Det beror inte på att jag tycker illa om utlänningar utan därpå att jag anser att Sverige skall ägas av svenskar. Nog måste det vara fel att sälja svensk fast egendom till människor som bor och lever i ett annat land, i synnerhet som den bofasta befolkningen ofta nekas tillstånd att bygga, av samma länsstyrelse som tolkar bestämmelserna om utlänningars rätt att köpa egendom liberalt och låter oss avhända oss bit efter bit av Sverige.

Visst är en ockupation som sker med utländska mark och kronor att föredra framför ockupation med vapen, men den är oönskad i varje fall av många av de människor som bor och lever i sådana områden. Nej, låt utländska medborgare hyra bostäder om de vill bo hos oss och tillbringa semestern här, och det är de alltid välkomna att göra.

I mitt län, Göteborgs och Bohus, har man under fem år tillåtit 396 utlänningar att köpa fastigheter. Endast 18 har nekats tillstånd. I Bohuslän, där det råder stor efterfrågan på hus i skärgården och där man från länsstyrelsens sida är mycket restriktiv när det gäller att få bygga hus, är man inte särskilt restriktiv när det gäller utländska förvärv.

Av betänkandet framgår att utskottet vid riksdagsbehandlingen hösten 1981 besökte Kronobergs län och inhämtade synpunkter, och man menade då som nu att en liberal tillståndsgivning var befogad. Eftersom länsstyrelsen i Kronobergs liksom i andra län är part i målet och beviljar tillstånden, kan man knappast begära att den skulle kritisera sitt eget handläggande.

Om man ser på statistiken finner man att länsstyrelsen i Kronobergs län har beviljat 580 tillstånd, varav 561 beviljats utlänningar bosatta utomlands. Det framgår inte hur många som avslagits. Eller skall man tolka statistiken så att antalen ansökningar och tillstånd är lika?

Även om jag inte delar utskottets uppfattning att nuvarande lag ger utrymme för erforderlig restriktivitet, konstaterar jag dock att utskottet framhåller att regeringen med uppmärksamhet följer frågorna om utländska förvärv av fastigheter här i landet. Även om detta är en form av positiv skrivning, är det inte tillräckligt enligt min mening, och jag yrkar därför bifall till min motion 1983/84:528.

Anf. 48 PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! Jag är glad över att Jens Eriksson ändå upplever utskottets skrivning som positiv. Vi har nämligen från lagutskottets sida, när vi prövade den här motionen, gjort den bedömningen att redan den nu gällande lagen ger möjlighet till den restriktivitet som kan vara erforderlig. Vi förutsätter dessutom – och det vill jag understryka – att såväl lekmannastyrelserna i länen som regeringen noggrannt följer den här frågan och om så erfordras vidtar åtgärder.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Utskottets hemställan – som ställdes mot utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motion 528 av Jens Eriksson – bifölls med acklamation.

11 § Föredrogs

lagutskottets betänkanden

1983/84:29 om aktiebolagsrättsliga frågor och

1983/84:32 om ändring i räntelagen (prop. 1983/84:138).

Anf. 49 TREDJE VICE TALMANNEN:

Lagutskottets betänkanden 29 och 32, som gäller aktiebolagsrättsliga frågor och ändring i räntelagen, kommer att behandlas i tur och ordning. Voteringarna äger rum i ett sammanhang efter avslutad debatt.

Först upptas alltså lagutskottets betänkande 29 om aktiebolagsrättsliga frågor.

Aktiebolagsrättsliga frågor

Anf. 50 PER-OLOF STRINDBERG (m):

Herr talman! I moderatmotionen 1983/84:1536 föreslås att förbudet att uppta lån i eget bolag helt skall avskaffas i samband med arvsskifte. Förslaget syftar till – det gäller i första hand familjeföretag – att göra det möjligt att vid generationsskifte driva verksamheten vidare.

Utskottsmajoriteten framhåller, nu liksom tidigare, att då sakliga skäl talar för att lån bör tillåtas ”dispens regelmässigt synes ha getts i de fall som åsyftades av motionärerna”. Därutöver hänvisas till att problemen vid generationsskiften i företag tagits upp av utredningen angående de små och medelstora företagens framtida situation, och så avstyrker man motionen.

I moderatreservationen till utskottets hemställan hävdar vi reservanter att just förhållandet att dispenser regelmässigt ges vid generationsskiften klart visar att låneförbud i dessa fall inte behöver upprätthållas. Det innebär bara en onödig byråkratisk omgång. Dispensförfarandet är dessutom otillfredsställande från rätts säkerhetssynpunkt.

Det är från många synpunkter angeläget att familjeföretagen kan leva vidare, exempelvis efter ett generationsskifte. Det är inte bara ett ägarintresse, utan ett intresse också för de anställda. Det gäller tryggheten i deras anställning. Det är också av betydelse för borgenärerna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen.

Anf. 51 CHRISTER EIREFELT (fp):

Herr talman! Bland de motioner som behandlas i detta betänkande finns en från folkpartiet med nr 1082, i vilken vi begär förslag till särskild bolagsform för mindre och medelstora företag.

Denna fråga har man, som utskottet också poängterar, övervägt vid flera tillfällen. Det har t. o. m. funnits färdiga förslag framme, som dock ansågs ha sådana brister att de inte borde förverkligas. Jag tror för min del att det var en riktig bedömning.

Däremot delar jag inte utskottets uppfattning att det skulle vara för tidigt att göra ett nytt försök nu. Jag tror tvärtom att det är angeläget om man skall kunna anpassa lagar och bestämmelser till mindre företag, och detta har i sin tur stor betydelse inte minst för nyföretagandet.

Utskottet motiverar sitt avslag bl. a. med en hänvisning till den s. k. förnyelsepropositionen. Jag har för min del svårt att inse att den skulle vara ett skäl mot en särskild bolagsform för mindre företag. Förslagen i den propositionen handlar mest om detaljstyrning från byråkrater och politiker och om nya arbetsgrupper inom kanslihuset. Det är åtgärder som inte precis brukar innebära förenklingar för småföretagen.

Jag yrkar alltså, herr talman, bifall till motion 1082 av Jan-Erik Wikström m. fl.

När det gäller punkterna om röstvärde på aktier och riktade emissioner får vi anledning att snart återkomma i samband med ett betänkande för näringsutskottet. Av det skälet går jag inte in på de frågorna nu.

När det gäller lättnader i låneförbudet har vi för avsikt att stödja reservationen i betänkandet.

Anf. 52 LENNART ANDERSSON (s):

Herr talman! Den fråga som Per-Olof Strindberg berör i sitt anförande är inte ny. Riksdagen behandlade samma motionsyrkande för ett år sedan. Utskottet framhöll redan då att utskottet slår vakt om den grundläggande principen bakom låneförbudet, nämligen att bolagets eget kapital måste skyddas mot urholkning genom lån till olika intressenter i bolaget.

Men jag vill samtidigt framhålla att möjligheten till dispens finns nu.

Av utskottets betänkande framgår också att en utredning med namnet kreativ finansiering nu har avslutats. Utskottets majoritet anser det välbetänt att avvakta remissyttrandena på denna utredning och ett förslag från regeringen, innan vi tar någon ny ställning i denna fråga.

Allt detta visar att den fråga motionären aktualiserat inte på något sätt är avförd för all framtid, utan att vi avvaktar ytterligare material.

Utskottets majoritet anser alltså att det inte nu finns anledning att göra

Ändring i räntelagen

ytterligare insatser. Det är motiveringen till att vi nu avslår detta motionsyrkande.

Till Christer Eirefelt vill jag bara framhålla, att om vi granskar de olika företagsformer som vi har i vårt land, skall vi finna att vi är mycket väl tillgodosedda. De människor som vill starta ett nytt företag i dag har flera olika möjligheter att välja mellan. För dagen föreligger inget akut behov av en utredning om en särskild bolagsform för mindre företag.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Anf. 53 PER WESTERBERG (m):

Herr talman! I lagutskottets betänkande nr 29 behandlas två motioner, en från folkpartiet och en från centern, om graderad rösträtt på aktier. Det har även väckts en motion från moderaterna om skydd för minoritets- och mindre aktieägare i aktiebolag, i enlighet med vad som gäller på utländska börser. Behandlingen av yrkandena i dessa motioner är nu – när vi står inför att avgöra dem i kammaren på grundval av ett betänkande, som i dessa avseenden dessutom är enhälligt – mycket långt framskriden. Av den orsaken, herr talman, har jag inte för avsikt att begära vare sig votering eller rösträkning i samband med beslutet med anledning av motionerna.

Jag är dock något förvånad över den brist på samordning som här har förekommit. Näst intill identiska motionsyrkanden behandlas i dag parallellt i näringsutskottet. Vi har där gjort preliminära ställningstaganden och kommer inom kort att justera betänkandena.

Vi har haft en mycket noggrann beredning av de frågor det gäller och har ägnat en stor del av hösten åt just detta problemkomplex. Det finns därför anledning att i kammaren återkomma inom ett par veckors tid med anledning av behandlingen av proposition 164 om ändringar i börs- och fondkommissionslagstiftningen jämte motioner, där nu aktuella motionsyrkanden tas upp.

Jag vill med detta anförande göra den röstförklaringen att vi i dag inte vare sig tar upp någon debatt eller begär votering eller rösträkning med anledning av de motioner som behandlas i detta betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslutet redovisas efter debatten om lagutskottets betänkande 32.)

Anf. 54 TREDJE VICE TALMANNEN:

Kammaren övergår nu till att debattera lagutskottets betänkande 32 om ändring i räntelagen.

Ändring i räntelagen

Anf. 55 NIC GRÖNVALL (m):

Herr talman! Jag vill i det här anförandet yrka bifall till reservation nr 2 av den moderata gruppen i lagutskottet.

Rättegångsbalken 18 kap. 8 § innehåller en regel som innebär att ränta på ogulden rättegångskostnad som av den som har förlorat en rättegång skall utges till den som har vunnit den beräknas efter 6 %. I dag är 6 % väsentligt under det allmänna diskontot och även väsentligt under den räntenivå som allmänt gäller i samhället.

I sitt betänkande föreslår lagutskottet riksdagen att anta en räntelagsändring som innebär att vid oguldna skulder skall ränta från förfallodagen utgå med 8 % över det allmänna diskontot. Det måste vara helt uppenbart för alla att den räntenivå som anges i rättegångsbalken är så mycket för låg att den uppenbarligen kan missbrukas. Vi vet att man gör oberättigade överklaganden för att undgå betalningen av rättegångskostnader. Sådana överklaganden är en mycket billig kreditform.

Majoriteten har inte velat acceptera kravet att detta uppenbara missförhållande i lagstiftningen justeras utan hänvisat frågan till en utredning, som kommer att fördröja justeringen av den orimlighet som det gäller. Jag beklagar det, och jag förutsätter att Lennart Andersson här i kammaren kan lämna en hållbar redovisning för anledningen till att den socialdemokratiska majoriteten underlåter att korrigera en lag som är orimlig.

Anf. 56 PER ISRAELSSON (vpk):

Herr talman! Det betänkande från lagutskottet som vi nu behandlar grundar sig på regeringens proposition 138 om ändringar i räntelagen. De i propositionen föreslagna ändringarna i räntelagen föreslås antagna av riksdagen, därför att man inte vill avvakta en tillsatt utredning om översyn av gällande regelsystem för räntor. Att man redan nu föreslår vissa ändringar i räntelagen uppfattar jag så, att man anser de nu föreslagna ändringarna angelägna. Man vill uppnå en stadgad dröjsmålsränta som får den avsedda effekten, att motverka dröjsmål, genom att förorsaka den som inte betalar sin skuld i rätt tid en ökad kostnad. Vi har för vår del inte något att invända mot att denna ändring redan nu görs i räntelagen.

På en punkt har vi emellertid en avvikande mening. Därför har vi från vpk med anledning av propositionen motionerat och påyrkat ändringar i regeringsförslaget. Det gäller ränta på medel som skall utbetalas av försäkringsbolag till skadelidande i samband med personskada. I propositionen föreslås att ränta på det belopp som kommer att utbetalas till den som lidit personskada, och som fördröjs genom att den allmänna försäkringen måste ha tid på sig för att fastställa sin andel i skaderegleringen, skall utgå med diskonto plus 2 %. När det gäller dröjsmålsränta i övrigt föreslås diskonto plus 8 %. Motivet härför skulle kunna vara att försäkringsbolagen inte kan påverka den tid som den allmänna försäkringen behöver för att fastställa sina regleringar i samband med personskada.

För vår del tar vi som regel ställning för den svagare parten i olika ekonomiska sammanhang. Så har också skett denna gång. Därför yrkar vi på att det inte skall göras någon skillnad på dröjsmålsräntan för olika fall utan att den också för dem som drabbats av personskada skall utgå med diskonto plus 8 %. Vi ser oss också ha stöd från flera viktiga remissinstanser, som

bankinspektionen och Sveriges advokatsamfund. Bankinspektionen säger att de betalningsskyldiga, som i regel är försäkringsbolag, torde ha goda möjligheter att påverka tidsåtgången fram till den punkt då den allmänna försäkringens del av skaderegleringen är slutförd. Bankinspektionen säger att förslaget att tillämpa avkastningsränta i fråga om ersättningar för personskador, som ju är 6 % lägre än dröjsmålsräntan, inte bidrar till att skaderegleringen sker utan onödig tidsutdräkt. Advokatsamfundet framhåller att försäkringsbolagen har goda möjligheter att placera sina medel så, att de ger en förhållandevis hög ränta samtidigt som de skadelidande kan få svårt att låna upp pengar, i väntan på att deras ersättningar skall utbetalas, till räntor som är lägre än dröjsmålsräntan.

Vi vill också se det som en jämlikhets- och rättvisefråga, att de som lider personskada får samma dröjsmålsränta som andra fordringsägare.

På denna grund så yrkar jag, herr talman, bifall till reservationen nr 1 som är fogad till lagutskottets betänkande nr 32.

Anf. 57 LENNART ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag vill först framhålla att det är en mycket väl motiverad proposition som vi har fått att behandla. Det är ur flera synpunkter riktigt att höja dröjsmålsräntan upp till 8 % över diskontot. Nic Grönvall har i en motion yrkat att räntan på rättegångskostnader också skall justeras i detta sammanhang. Det enda som skiljer oss åt är att Nic Grönvall vill ha ett omedelbart avgörande, eller ett beslut så snart som möjligt, medan vi från utskottsmajoritetens sida förordar att den särskilda utredning som är tillsatt för att se över räntelagen i sin helhet även skall få behandla frågan om ränta på rättegångskostnader.

Jag får säga att Nic Grönvalls yrkande i dag är en frisk fläkt från moderaternas sida. De brukar annars vara väldigt noga med att vi skall ha ett tillräckligt underlag innan vi tar beslut här i riksdagen.

Den andra frågan, som Per Israelsson från vpk tar upp, är naturligtvis mer komplicerad. Det ligger mycket i det yrkande som motionärerna har. Men från utskottsmajoritetens sida har vi sagt att den här frågan behöver belysas från olika utgångspunkter och att vi under utskottsbehandlingen inte haft möjlighet att överblicka alla konsekvenser. Eftersom även detta ingår i utredningsmannens uppdrag anser vi att det är en klok politik att låta utredningen se över saken och återkomma med sina förslag. Jag vill framhålla att vi inte har några delade meningar i själva sakfrågan, utan skillnaden ligger mera i uppfattningen om hur snabbt man skall gå fram.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed avslutad.

Lagutskottets betänkande 29

Mom. 1 (särskild bolagsform)

Utskottets hemställan – som ställdes mot motionerna 735 av Börje Hörnlund m. fl. och 1082 av Jan-Erik Wikström m. fl. – bifölls med acklamation.

Mom. 3 (lättnad i låneförbudet)

Utskottets hemställan bifölls med 210 röster mot 83 för reservationen av Per-Olof Strindberg m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

*Mottagandet av
flyktingar och asyl-
sökande, m. m.*

Lagutskottets betänkande 32*Mom. 1* (förslaget i propositionen)

Utskottets hemställan bifölls med 273 röster mot 18 för reservation 1 av Per Israelsson. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 2 (ränta på rättegångskostnader)

Utskottets hemställan bifölls med 219 röster mot 72 för reservation 2 av Per-Olof Strindberg m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 3

Utskottets hemställan bifölls.

12 § Mottagandet av flyktingar och asylsökande, m. m.

Föredrogs

socialförsäkringsutskottets betänkande

1983/84:27 om mottagandet av flyktingar och asylsökande m. m. (prop. 1983/84:124 delvis) samt anslag till Invandring m. m. (prop. 1983/84:100 delvis) och

socialutskottets betänkande

1983/84:28 om ersättningar till kommunerna för hjälp till utländska medborgare, flyktingar m. m. (prop. 1983/84:100 delvis och prop. 1983/84:124 delvis).

Anf. 58 TREDJE VICE TALMANNEN:

Socialförsäkringsutskottets betänkande 27 och socialutskottets betänkande 28 debatteras i ett sammanhang, och yrkanden beträffande båda dessa betänkanden får framställas under den gemensamma överläggningen.

Anf. 59 RUNE BACKLUND (c):

Herr talman! I socialförsäkringsutskottets betänkande nr 27 behandlas dels regeringens proposition om mottagande av flyktingar och asylsökande, dels anslagsfrågor i budgetpropositionen rörande invandrarverket och invandrings- och minoritetspolitiken.

Propositionen om mottagandet av flyktingar och asylsökande bygger i stora delar på de förslag som presenterades av AGFA-gruppen. Det statliga ansvaret för överföring och mottagande av flyktingar skall den 1 januari 1985 föras över från AMS till invandrarverket. Vidare skall staten ta ett ökat

*Mottagandet av
flyktingar och asyl-
sökande, m. m.*

ansvar för mottagandet av asylsökande. Invandrarverket får i uppdrag att träffa överenskommelser med kommuner om mottagande av flyktingar och asylsökande mot en statlig ersättning. Organiserat överförda flyktingar skall tas emot 2-4 veckor på en statlig mottagningsförläggning. De skall därefter erbjudas bostad i en kommun med vilken invandrarverket har träffat överenskommelse. Asylsökande bör normalt tas emot i en statlig utredningsförläggning medan utredning i asylärendet pågår. När uppehållstillstånd beviljats skall de också erbjudas bostad i kommun med vilken invandrarverket har träffat avtal.

Från centerns sida ställer vi oss bakom principerna och den i propositionen föreslagna mottagningsorganisationen. Vi vill dock kraftigt understryka det som socialförsäkringsutskottet skriver på s. 10 i betänkandet 27 om förläggningstiderna för flyktingar, nämligen att den föreslagna förläggningstiden på 2-4 veckor måste medge viss flexibilitet. Det finns i dag och kommer framöver att finnas individer och grupper som kommer att behöva en längre tid i förläggningen innan de är mogna att slussas ut i det svenska samhället.

På ett par punkter har vi från centern i vår motion föreslagit preciseringar av propositionens förslag. Det har gällt dels villkoren för kommuner att erhålla den schabloniserade ersättningen, dels frivilligorganisationernas arbete och betydelse i mottagningsarbetet ute i kommunerna.

Utskottsmajoriteten har inte velat gå oss till mötes på dessa båda punkter. I reservation 2 till socialförsäkringsutskottets betänkande förordar vi därför ett system som skulle innebära att det när invandrarverket upprättar avtal med kommuner också skall ske en precisering av vilka åtaganden en kommun skall göra för att erhålla den schabloniserade ersättningen. Följden kan annars bli att flyktingar totalt sett får ett sämre omhändertagande och en sämre service än de får i dag i förläggningarna.

Vi anser också att till de åtgärder som skall berättiga till schablonersättning skall räknas bidrag och ersättningar till olika typer av frivilligorganisationer vilka deltar i arbetet med att hjälpa flyktingar att anpassa sig till ett liv i vårt land. Vi kan konstatera att kyrkor, olika samfund, Röda korset och andra frivillig- och flyktingorganisationer i dag gör en stor insats på detta område, inte minst när det gäller att öka kontakterna mellan svenskar och flyktingar. Vi anser därför att kommunerna bör uppmuntra och ge ersättning till sådant arbete som i dag bedrivs på detta område av frivilligorganisationerna.

Herr talman! Jag övergår nu till att något kommentera våra reservationer och vårt särskilda yttrande avseende anslagsfrågorna.

Handläggningstiderna och därmed väntetiderna för asylsökande har varit ett stort problem under flera år. 1981 och 1982 vidtog dåvarande invandrarministern åtgärder för att minska handläggningstiderna i samtliga led. Bl. a. gav regeringen invandrarverket möjlighet att rekrytera ytterligare tre handläggare till tillståndsbyrån. Dessa tre tjänster har sedan regeringsskiftet 1982 åkt ut och in i budgeten på ett häpnadsväckande sätt. I 1983/84 års budget drogs tjänsterna in, för att sedan åter föreslås införda enligt kompletteringspropositionen. I årets budgetproposition drogs de åter in, och de har nu återkommit i den kompletteringsproposition, som presenterades för ett par veckor sedan.

Denna ryckighet i regeringens agerande mot invandrarverket leder naturligtvis till svårigheter för verket att planera och fullgöra sina arbetsuppgifter. Handläggartjänsterna på tillståndsbyrån kräver kunnig och erfaren personal. Den ryckighet som nu visats av regeringen kan göra det svårt att i framtiden rekrytera kvalificerad personal.

I reservation 4 tar vi upp bidraget till invandrar- och minoritetsorganisationer. Flertalet av invandrarnas riksorganisationer har i dag en mycket kärv ekonomisk situation. I ett par fall har man under de senaste åren tvingats avskeda personal, och i andra fall har man ådragit sig betydande skulder. Frågan om systemet för bidragsgivningen till invandrarorganisationerna är f. n. under utredning i invandrarpolitiska utredningen, och ett förslag kommer att läggas fram inom kort. Vi anser det ändå viktigt att redan nu öka anslaget, och vi föreslår därför en uppräknig av det med 695 000 kr.

I reservation 6 tar vi upp den fortsatta behandlingen av de rapporter som presenterats om invandarkvinnornas situation. Det gäller bl. a. en rapport från invandrarverket. Rapporten mynnade ut i en rad olika förslag. Vid behandlingen av ett liknande motionskrav från vår sida i höstas hänvisade utskottet till att ett utredningsarbete pågick i regeringskansliet. Eftersom några förslag ännu inte har presenterats i riksdagen vidhåller vi vår uppfattning att den nämnda rapportens förslag bör ligga till grund för de åtgärder som krävs på detta angelägna område.

Herr talman! Jag vill med detta yrka bifall till samtliga centerreservationer i betänkandet.

Anf. 60 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! I det betänkande vi nu behandlar liksom i propositionen 1983/84:124 föreslås att det statliga ansvaret för överföring och mottagande av flyktingar i Sverige förs över från arbetsmarknadsstyrelsen till statens invandrarverk.

Vidare föreslås ett helt nytt system för mottagande av flyktingar. Statens invandrarverk får i uppdrag att träffa överenskommelse med olika kommuner om mottagande av asylsökande och flyktingar mot statlig ersättning. Det föreslagna systemet omfattar en rad bestämmelser som innebär en hård styrning av flyktingars och asylsökandes bosättning i olika kommuner. Asylsökande och flyktingar ges nästan inga valmöjligheter vad gäller bostadsorten, utan den frågan bestäms helt av statens invandrarverk, som med hänsyn till tillgången på bostäder, arbetsmarknaden, utbildningskapaciteten osv. och i samarbete med kommunerna skall sörja för flyktingars och asylsökandes placering i olika delar av landet.

Som huvudsakligt skäl till behovet att styra flyktingars och asylsökandes bosättning anförs den starka koncentrationen av flyktingar till vissa kommuner. Det gäller särskilt dem som kommer hit på egen hand och söker uppehållstillstånd under återopande av politiska skäl. Det hävdas att koncentrationen till vissa kommuner har inneburit problem för en del av dessa. Flera kommuner har i olika sammanhang ställt krav på ett ökat statligt ansvarstagande såväl i fråga om geografisk fördelning av invandringen som i

Torsdagen den
10 maj 1984

*Mottagandet av
flyktingar och asyl-
sökande, m. m.*

fråga om kostnaderna för hjälp åt asylsökande, flyktingar och andra invandrare. Den starka koncentrationen av flyktingar till vissa kommuner har ibland också inneburit problem för flyktingarna, eftersom kommunerna har haft svårt att ge tillfredsställande social service och utbildning.

Som ett instrument för att styra flyktingars bosättning till olika kommuner tänker man använda sig av socialtjänstlagen. Man säger att om en asylsökande av någon anledning inte accepterar ett bostadserbjudande i en kommun utan i stället på eget initiativ söker sig till en annan kommun har vistelsekommunen enligt socialtjänstlagen ett ansvar för att vederbörande får stöd och hjälp, under förutsättning att hans behov inte kan tillgodoses på annat sätt. Ett statligt erbjudande av bostad och social service i planerade former under väntetiden kan vara av betydelse vid prövningen av biståndsbehovet.

Detta förslag till användning av socialtjänstlagen innebär att kommunerna kan vägra socialhjälp och stöd till en flykting med hänvisning till ett statligt erbjudande om bostad och social service på annat håll. Det utesluter helt flyktingars valmöjligheter och kan därför inte accepteras.

Ytterligare styrningsinstrument utgör också förslaget om att den nuvarande generella schablonersättningen på 25 % av socialbidragskostnaderna och att en schablonersättning för andra kostnader än ekonomisk hjälp lämnas endast till de kommuner som träffar överenskommelse med statens invandrarverk om mottagning av flyktingar. Vi menar att det förslaget inte kan accepteras, bl. a. därför att det försvårar en del kommuners aktiva flyktingengagemang och minskar kommunernas initiativmöjligheter när det gäller insatser för flyktingar.

Vänsterpartiet kommunisterna delar inte helt uppfattningen om invandrar-koncentrationens negativa effekter. Utan att underskatta de svårigheter som många kommuner har när det gäller att ge flyktingar och asylsökande en tillfredsställande social service och utbildning, menar vi att dessa svårigheter beror mera på bristande ansvarstagande från statens sida och mindre på själva koncentrationen.

Där kan man konstatera det förhållandet att den kontinuerliga flyktingin-vandringen med motsvarande ansvarstagande från statens sida vad gäller de nödvändiga åtgärderna för flyktingarnas funktionella integrering i det svenska samhället inte motsvaras av en analog höjning av anslaget till åtgärder för flyktingar. Man förväntar sig att dessa kostnader skall betalas av kommunen. De nödvändiga insatserna på olika områden för flyktingars välanpassning blir beroende av kommunens ekonomi. Därför borde det inte vara helt oväntat att det uppstår problem och svårigheter i olika kommuner. Men de problemen beror, som jag tidigare sagt, mera på bristen på ansvarstagande från statsmakternas sida och mindre på själva koncentrationen.

Koncentrationen av flyktingar i vissa kommuner har i princip två huvudorsaker.

För det första handlar det om den tvångsmässiga koncentration som skapas av ekonomiska, sociala, arbetsmarknadsmässiga och bostadspolitiska förhål-

landen, som tvingar flyktingar till vissa områden och skapar den bostadssegregation som i dag finns på vissa håll.

För det andra handlar det om en frivillig koncentration, som skapar vissa förutsättningar för flyktingars välbefinnande i det svenska samhället och svarar mot vissa omedelbara och påtagliga behov.

Därför anser vi att regeringen när det gäller de föreslagna åtgärderna med sina olika styrningsinstrument, som inte lämnar några valmöjligheter för flyktingar, helt bortser från de nu beskrivna aspekterna, vilket kan medföra negativa konsekvenser.

Vi anser därför att den eftersträvade styrningen borde åstadkommas genom att man erbjuder möjligheter och inte genom att man inskränker rättigheter och utövar tvång.

En viss koncentration av flyktingar till vissa orter har många fördelar som inte skall underskattas. För det första blir det möjligt för kommunerna att erbjuda utbildning och modersmålsundervisning på ett effektivare och billigare sätt. För det andra är en viss koncentration av flyktingar en förutsättning för flyktingars föreningsverksamhet, som är av ovärderlig betydelse för deras funktionella integrering i det svenska samhället, deras möjligheter att bibehålla och utveckla sin egen kultur och deras möjligheter att upprätthålla kontakten med ursprungslandet.

För politiska flyktingar är det dessutom viktigt att det finns en föreningsverksamhet som gör det möjligt för dem att få information, att diskutera och att aktivera sig i fråga om utvecklingen i hemlandet. Detta är en förutsättning för att de politiska flyktingarna skall kunna uppnå sitt mål, nämligen att återvända till sitt hemland när den politiska utvecklingen tillåter det.

Det finns en rad andra fördelar med en viss koncentration av flyktingar som propositionen helt bortser från. Man resonerar uteslutande om kommunernas ekonomiska svårigheter, och man försöker fördela dessa svårigheter på flera kommuner genom statlig styrning. Det synsättet förutsätter att man uppfattar flyktingar enbart som en ekonomisk belastning, inte som en resurs som kan utvecklas och utnyttjas.

När man utvecklar de utgångspunkter som statens invandrarverk bör ta hänsyn till vid placeringen av flyktingar i olika kommuner nämner man i första hand t. ex. tillgången på bostäder och arbetsmarknadssituationen. Vårt partis bestämda uppfattning när det gäller kriterierna för placeringen av flyktingar och asylsökande i olika kommuner är att möjligheterna för flyktingar att bedriva föreningsverksamhet är av minst lika stor betydelse som tillgången på bostäder.

Vidare vill vi att man skall vara uppmärksam på den fara som ligger i den praktiska tillämpningen av förslaget när det gäller placeringen av flyktingar i olika kommuner. Vi befarar att det idealiska förhållandet sällan är för handen att alla kriterier för placering av flyktingar i en kommun föreligger, dvs. att en kommun dels har tillgång till bostäder, dels har en förhållandevis bra arbetsmarknadssituation, bra utbildningsresurser och förutsättningar för flyktingars föreningsverksamhet och sociala kontakter. Det mest realistiska är att förvänta sig en situation som tvingar statens invandrarverk att välja och

---

*Mottagandet av
flyktingar och asyl-
sökande, m. m.*

prioritera när det gäller de olika kriterierna för placering. Då riskerar man att flyktingmottagandet förvandlas till ett bostadspolitiskt instrument. Det främsta syftet skulle vara att fylla de tomma lägenheter som finns i olika kommuner. Man bör framhålla att områden med tomma lägenheter ofta har en dålig social miljö. I många fall är segregationen ett faktum.

Herr talman! I det betänkande som vi nu diskuterar behandlas även vår partimotion 730 om anslag till invandrar- och minoritetsorganisationerna. Vi anser att invandrar- och minoritetsorganisationerna kommit att utgöra en allt viktigare del av folkrörelserna i Sverige. Förutom att de fungerar som intresseorganisationer för invandrare och minoriteter som strävar efter att i det svenska samhället behålla och utveckla den egna kulturen och det egna språket, fyller de en särskilt viktig funktion för kvinnorna, barnen och ungdomen. I föreningarna träffas man. Man pratar om sina problem och man hjälps åt. Framför allt känner man sig som hemma. Där träffas man familjevis. Man umgås över alla åldersgränser. Många föreningar har dessutom teatergrupper och dansgrupper där alla medverkar och får ta del av sitt kulturarv och av den kulturella utvecklingen i hemlandet.

Bortsett från de kulturella aktiviteterna har invandrarorganisationerna stor betydelse när det gäller att förmedla information. Vidare utgör de en viktig förbindelselänk mellan invandrarna och det svenska samhället. I det avseendet skiljer sig invandrarorganisationernas verksamhet mycket starkt från den verksamhet som bedrivs inom det traditionella svenska föreningslivet, med specialisering på vissa ämnesområden.

Invandrarorganisationerna är intresseorganisationer för hela familjen, men samtliga invandrarorganisationers främsta uppgift är att arbeta med ungdom. De kan därigenom göra mycket för att förebygga sociala problem.

Vänsterpartiet kommunisterna delar invandrarverkets bedömning att de invandrar- och minoritetspolitiska mål som riksdagen fastställde år 1975 endast kan förverkligas genom att invandrarernas egna organisationer får bättre möjligheter att arbeta och genom att svenska organisationer stimuleras att mer aktivt engagera sig i invandrarfrågorna.

Från 1975/76 erhåller de invandrarorganisationer som är riksförbund verksamhetsbidrag från statens invandrarverk. Från 1975/76 t. o. m. 1979/80 erhöll invandrarverket en ökning av anslaget. Därefter har organisationerna fått sänkta reala bidrag. Detta är en utveckling som, om den tillåts fortsätta, riskerar att rasera den verksamhet som vissa organisationer har byggt upp. De senaste två åren har invandrarorganisationerna i praktiken fått nedskärningar av redan otillräckliga bidrag. Samtidigt ställer det svenska byråkratiska maskineriet allt större krav på invandrarorganisationerna, som förväntas delta aktivt i olika arbets- eller referensgrupper och i olika statliga eller kommunala utredningar – och det med obefintliga eller minimala kansliresurser. Här uppenbarar sig en påtaglig risk att invandrarorganisationerna omvandlas till enbart administrativa enheter med huvudsaklig funktion att med svårighet bära sin egen administrationstyngd. Det som är helt klart är att organisationerna inte kan motsvara samhällets förväntningar med det nuvarande statsstödet.

Invandrarverket anser att stödet till invandrarorganisationerna är så pass angeläget nu att man är beredd att avstå från en ökning av anslaget för avgränsade projekt för att tillgodose detta. Vpk anser däremot att det i nuvarande läge är högst angeläget att öka bidraget till sådana projekt som syftar till ökad förståelse och kontakt mellan invandrare och svenskar.

Vpk anser att den invandrarfientlighet och de rasistiska tendenser som gör sig gällande i dag utgör ett allvarligt hot mot invandrarna men också och framför allt mot de värderingar som ligger till grund för och genomsyrar arbetarrörelsens utvecklingshistoria. Mot denna bakgrund anser vi att det är ytterst nödvändigt och brådskande att vidta nödvändiga åtgärder.

Myndigheternas insatser för att informera svenska folket i syfte att bemöta de främlingsfientliga attityderna har begränsad räckvidd. De svenska folkrörelserna kan här komplettera myndigheternas information på ett utmärkt sätt. Så som biståndspolitiken har kunnat förankras genom folkrörelsernas insatser, kan folkrörelserna gå ut genom sina organisationer för att motverka fördomar och skapa vidgade kontakter mellan svenskar och invandrare. Detta gäller särskilt organisationer inom arbetarrörelsen, med sin massförankring. Invandrarna, som till övervägande delen tillhör arbetarklassen, har gemensamma intressen med de svenska arbetarna och kan därför nås och påverkas lättare genom de egna organisationerna, både på arbetsplatser och i bostadsområden. Därför delar vpk bedömningen att en ny anslagspost behövs för informationsinsatser genom folkrörelserna.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till samtliga vpk-reservationer.

Under detta anförande övertog förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Anf. 61 BÖRJE NILSSON (s):

Fru talman! Detta betänkande från socialförsäkringsutskottet behandlar dels principerna för mottagande av flyktingar och asylsökande, dels anslagsfrågor för budgetåret 1984/85 avseende invandring.

I stora drag innebär propositionen att det statliga ansvaret för överföring och mottagande av flyktingar i Sverige fr. o. m. den 1 januari 1985 förs över från AMS till invandrarverket. Vidare föreslås ett ökat ansvar för mottagande av asylsökande. Invandrarverket skall träffa överenskommelser med kommunerna om mottagande av asylsökande och flyktingar mot ersättning från statsverket.

Organiserat överförda flyktingar skall tas emot två till fyra veckor på en förläggning. Därefter skall de erbjudas bostad i en kommun med vilken invandrarverket då har träffat överenskommelse. Där skall svenskundervisning och annan introduktion i det svenska samhället ske.

Utlänningar som söker asyl i samband med inresan till Sverige bör normalt tas emot i en utredningsförläggning upp till fyra veckor medan utredning sker. Därefter anvisas även dessa bostad.

Vi kan konstatera, i samband med denna behandling av ärendet, att det råder en mycket stor enighet i utskottet om de grundläggande principerna i

Torsdagen den
10 maj 1984

---

*Mottagandet av
flyktingar och asyl-
sökande, m. m.*

propositionen. De förslag som läggs fram är väl genomtänkta och innebär ett bättre mottagande av flyktingar och asylsökande samt ökad spridning på olika kommuner.

Som framgått av anförandena finns det några avvikande synpunkter i förhållande till betänkandet.

Alexander Chrisopoulos anser i enlighet med reservation 1 att förslaget innebär en hård styrning av bosättningen till vissa kommuner och att det inte blir någon valmöjlighet för den enskilde flyktingen eller asylsökanden. Han anser också att man enligt propositionen inskränker rättigheter och utövar tvång. Jag menar att Alexander Chrisopoulos då har läst det här betänkandet på ett felaktigt sätt. Det framgår mycket tydligt av propositionen, och också av utskottets betänkande, att stor hänsyn skall tas till individuella önskemål om bosättning, så att erbjudande om bostad överlag kommer att accepteras av de tillståndssökande. Stor hänsyn skall också tas till önskemål om närhet till förenings-, kultur- och fritidsaktiviteter. Det finns, menar vi i utskottet, inte anledning att befara att styrningen kommer att gå ut över den enskildes valfrihet när det gäller bosättningsort.

Rune Backlund menar att det i avtalen med kommunerna måste ske en ytterligare precisering av vilka åtaganden som kommunerna skall göra för att få den schabloniserade ersättningen.

Det är naturligtvis väldigt svårt att i detalj precisera kommunernas åtgärder, och det skall väl inte heller behövas. Jag tror säkert att kommunalpolitikerna tar sitt ansvar när det gäller att ta hand om de människor som det här handlar om. Jag hyser alltså ingen misstro på den punkten. Vi skall numera, enligt riktlinjer, vara ytterst sparsamma med pekpinna åt kommunerna – och det bör man beakta.

Enligt propositionen skall det upprättas ett introduktionsprogram för flyktingar av innebörd att dessa genom hjälp och stöd kan finna sig till rätta här i landet samt att de genom information, svenskundervisning, tolkhjälp m. m. kan utnyttja den svenska samhällsservicen på samma villkor som den övriga befolkningen. Merparten av kommunernas åtgärder för flyktingar blir desamma som för andra kommuninvånare med vissa standardkrav angivna i lagstiftning. Jag tror, på grund av den här uppläggningsen, att Rune Backlund kan visa förtroende för kommunerna när det gäller att ge hjälp och stöd åt flyktingar.

Beträffande den andra delen i reservation 2 vill jag säga att det är fullt möjligt för kommunerna att använda schablonbidraget till att bekosta sådana aktiviteter på kultur- och fritidsområdet som olika organisationer och föreningar anordnar. Därmed har vi även klarat ut det problem som i detta sammanhang berördes i anförandena.

I motsats till Alexander Chrisopoulos menar utskottet att det är rimligt att den föreslagna schablonersättningen tillkommer de kommuner som direkt engagerar sig i flyktingpolitiken och som därigenom får högre kostnader. Överenskommelsen med invandrarverket bör vara ägnad att stimulera kommunernas aktiva flyktingengagemang och öka kommunernas initiativmöjligheter när det gäller insatser för flyktingar.

Under punkt 9 i utskottets betänkande behandlas medelsanvisning till åtgärder för invandrare. Från det föreslagna reservationsanslaget på 16 280 000 kr. utgår bidrag till den stiftelse som ger ut Invandrarbidningen. Vidare bekostas från anslaget sådana åtgärder i övrigt för invandrare och språkliga minoriteter, för vilka medel inte står till förfogande i annan ordning.

Som vi har hört i anförandena vill centerpartiet räkna upp detta anslag med 695 000 kr., medan vpk vill öka anslagsposten med 5 920 000 kr. för att möjliggöra ökat stöd till Invandrarorganisationernas riksförbund samt till olika projekt.

I detta sammanhang erinrar föredraganden i propositionen om att frågan om den framtida utformningen av bidragssystemet för invandrarnas organisationer utreds av invandrapolitiska kommittén. Vad jag förstår ingår både Rune Backlund och Alexander Chrisopoulos i denna kommitté, och såvitt jag vet justerar man i dagarna ett betänkande som berör just systemet för bidrag till dessa organisationer.

Förslag kan alltså förväntas inom en snar framtid enligt uppgift som jag har inhämtat. Med hänsyn härtill och mot bakgrund av det statsfinansiella läget är utskottet inte berett att nu förorda någon höjning av anslaget. Vi vill ändå understryka att organisationerna, med de medel som finns att disponera, får mycket goda möjligheter att fylla den viktiga samhällsfunktion som stödet syftar till att främja.

Slutligen några ord om åtgärder för invandrarkvinnor, där centerpartiet vill göra ett tillkännagivande beträffande behovet av utbildning och information.

Denna fråga har nyligen behandlats av utskottet och riksdagen i anledning av en rapport från invandrarverket. Vi fann i det sammanhanget att det behövdes särskilda åtgärder för att invandrarkvinnornas situation skulle förbättras och att det, inte minst för nästa generation, var av stor betydelse att invandrarkvinnan ges verkliga möjligheter att få del av utbildning och övrig service som samhället kan erbjuda. Vi kan konstatera att invandrarverket också under en följd av år har avsatt särskilda resurser för ett arbete som är direkt inriktat på invandrarkvinnorna, och en utvärdering av denna verksamhet skall ske efter nästa budgetår. Vi tycker i utskottet att det är en klok politik att avvakta utvärderingen samt det övriga arbete som pågår inom detta avsnitt.

Därmed har jag, fru talman, i allt väsentligt redogjort för utskottets ställningstagande i anledning av propositionerna och motionerna och också bemött reservationerna.

Jag vill med detta yrka bifall till socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkande 27.

Anf. 62 RUNE BACKLUND (c) replik:

Fru talman! Börje Nilsson gjorde några kommentarer med anledning av mitt anförande.

Låt mig säga några ord när det gäller vår syn på en precisering i avtalet av

Torsdagen den
10 maj 1984

---

*Mottagandet av
flyktingar och asyl-
sökande, m. m.*

vad en kommun skall göra för att erhålla den schabloniserade ersättningen. Vi tror att det skulle ha varit värdefullt med ett sådant konkret innehåll i avtalet. Det hade varit bra inte minst för kommunerna att veta vad som förväntas av dem för att få den schabloniserade ersättningen. Det skulle också ha varit bra för invandrarverket att ha det i botten vid fortlöpande diskussioner med kommunerna om omhändertagande och om de åtgärder som skall vidtas i kommunerna framöver. Vi tror att det hade varit värdefullt för båda parter att få en sådan precisering.

När det gäller frivilligorganisationerna säger Börje Nilsson att det finns möjlighet att använda den schabloniserade ersättningen till kultur- och fritidsaktiviteter. När vi har talat om frivilligorganisationerna har vi snarast avsett åtgärder inom det sociala området, dvs. stöd och hjälp till anpassning i det svenska samhället. Vissa av de åtgärderna kan naturligtvis sägas höra hemma inom kultur- och fritidssektorn, men jag tror att de viktigaste avsnitten hör hemma på det sociala området.

Vad sedan gäller organisationsstödet vill jag bara konstatera att vi i invandrarpolitiska utredningen snart kommer att lägga fram ett förslag om förändrat stöd. Vi är väl medvetna om att man skulle kunna vänta till dess det nya förslaget föreligger – men samtidigt är vi mycket medvetna om, både inom utredningen och inom centern, att invandrarorganisationerna f. n. har det mycket kärvt. I avvaktan på ett nytt förslag och genomförandet av ett nytt system bör vi ändå genomföra en ökning av anslaget till invandrarorganisationerna. Risken är annars att en del av den verksamhet som bedrivs i dag måste avvecklas – och det kanske inte är lika enkelt att sedan bygga upp den, ens med ett nytt system.

Anf. 63 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! Börje Nilsson hävdar att det inte alls är fråga om styrning från statsmakternas sida när det gäller flyktingarnas bosättning. Han menar också att det inte alls är fråga om användning av tvångsmetoder utan att det handlar om välmående erbjudanden av möjligheter.

I mitt anförande framhöll jag att man som styrningsinstrument tänker använda sig av socialtjänstlagen. Det står att läsa i propositionen, där man säger att om asylsökande av någon anledning inte accepterar ett bostadserbjudande i en kommun utan i stället på eget initiativ söker sig till en annan kommun, har vistelsekommunen enligt socialtjänstlagen visserligen ett ansvar för vederbörande för stöd och hjälp, men bara under förutsättning att hans behov inte kan tillgodoses på annat sätt. Vidare sägs att ett statligt erbjudande om bostad och social service i planerade former under väntetiden kan vara av betydelse vid prövningen av biståndsbehovet.

Detta kan inte tolkas på annat sätt än att förslaget till socialtjänstlag kan innebära att kommunerna kan vägra socialhjälp och stöd till en flykting med hänvisning till ett statligt erbjudande om bostad och social service på annat håll. Socialtjänstlagen kan alltså användas för att tvinga och styra flyktingar till vissa kommuner.

Ytterligare styrningsinstrument som man tänker använda sig av är

borttagandet av schablonersättningen med 25 %, som nu alla kommuner får för stöd åt flyktingar. Det kan vara befogat att öka stödet till de kommuner som träffar överenskommelser med invandrarverket om mottagande av flyktingar. Men man ökar inte kommunernas beredvillighet att satsa på flyktingar genom att ta bort schablonavdraget för de kommuner som inte ingår överenskommelser med invandrarverket. Vi anser att detta är ytterligare en obefogad styrningsmekanism, som i sista hand kommer att drabba flyktingar.

Anf. 64 BÖRJE NILSSON (s) replik:

Fru talman! Under de senaste åren har vi fått uppleva en mycket stark koncentration av invandrare till vissa kommuner. Det skapar helt naturligt problem, och ingen kan vara betjänt av en sådan utveckling. Ett syfte med propositionen är därför att åstadkomma en ökad spridning, inte bara inom landet utan också inom invandrantäta regioner. Vi menar att detta är en riktig uppläggning. Samtidigt skall man ta stor hänsyn till individuella önskemål beträffande bosättning, kultur- och fritidsaktiviteter m. m. Vi menar att det kommer att fungera alldeles utmärkt.

När det gäller schablonersättningen menar vi att det är rimligt att ersättningen tillkommer de kommuner som engagerar sig aktivt i flyktingpolitiken och som därmed får kostnader. Vi menar att resurserna måste användas på ett riktigt sätt ur samhällets synpunkt. Den här upplägningen tillgodoser det kravet.

Alexander Chrisopoulos säger att man kan använda socialtjänstlagen för att neka bosättning. Såvitt jag vet är det inte möjligt. Man skall ju teckna överenskommelser med kommunerna om bosättning och andra åtgärder. Då måste naturligtvis kommunerna ställa upp med bostäder.

Jag är något överraskad över att Rune Backlund vill ha ökade anvisningar för kommunerna. Jag tror att kommunerna kan sköta det här själva. Kommunerna skall naturligtvis ha rimliga möjligheter att påverka den egna flyktingverksamhetens omfattning och inriktning alltefter lokala förhållanden och förutsättningar. Man skall starta med ett introduktionsprogram, och vi menar att det hela skall lösas genom ett gott samarbete mellan kommuner och invandrarverket.

Det är inte ovanligt att vi här i riksdagen får förslag om ökade bidrag åt det ena eller andra hållet. Men det gäller att fördela samhällets resurser på ett riktigt sätt. Vi vet att det finns en utredning som sysslar med bidragen till invandrarorganisationerna och att man ganska snart kommer att pröva ramen ytterligare. Dessutom menar vi att invandrarorganisationerna med de medel som står till förfogande har mycket goda möjligheter att bedriva den verksamhet som de önskar.

Anf. 65 RUNE BACKLUND (c) replik:

Fru talman! Börje Nilsson var förvånad över att jag förordade ökade anvisningar. Men nu handlar det kanske inte riktigt om detta. Det är ju fråga om två avtalsslutande parter. Å ena sidan finns invandrarverket och å andra

Torsdagen den
10 maj 1984

*Mottagandet av
flyktingar och asyl-
sökande, m. m.*

sidan den kommun som skall ta emot flyktingar. Vi ansåg att det kanske vore viktigt både för kommunens del och för verkets del att i samband med avtalsskrivandet ha klart för sig vilka åtgärder som förväntas av kommunen. Vi ville ha fram en precisering utöver den allmänna redovisningen i propositionen. Vi tror att det kan vara betydelsefullt inte bara för själva verksamheten som sådan. Det kan ju uppstå diskussioner i efterhand om hur man har använt schablonersättningen och vad man från olika håll har förväntat att kommunen skall göra.

När det gäller bidragen till invandrarorganisationerna säger Börje Nilsson att de bidrag som finns i dag räcker väl till för den verksamhet som bedrivs. Jag tror inte att den uppfattningen delas av invandrarorganisationernas representanter. När vi har sammanträffat med dem i utredningen har de redovisat sina mycket stora ekonomiska problem, vilka, som jag påtalade i mitt anförande, har lett fram till att man måst avskeda personal och ådra sig stora skuldbelopp. Vi från centern har då förklarat att man i avvaktan på ett nytt bidragssystem – ett sådant förslag kommer också från utredningen, men det dröjer ett tag innan det kan genomföras – även under detta budgetår borde räkna upp anslaget.

Anf. 66 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk) replik:

Fru talman! Det sägs här att det framlagda förslaget är ett förträffligt förslag, vars förverkligande inte kommer att innebära några svårigheter. Då vill jag anförda följande.

Enligt förslaget skall statens invandrarverk träffa en överenskommelse med olika kommuner om placeringen av flyktingar. Kriterierna för placeringen i olika kommuner skall vara vederbörande kommuns arbetsmarknadssituation, bostadssituation, utbildningssituation och möjligheter att ge en social service samt möjligheterna för flyktingen att bedriva och få del av en utvecklad föreningsverksamhet.

I en kommun finns en väl fungerande flyktingorganisation bestående av latinamerikaner, t. ex. argentinare. Organisationen har regelbundna möten, utger en tidning, får information från hemlandet, utövar politisk aktivitet av olika slag och upprätthåller argentinarnas medvetenhetsnivå och informationsnivå så pass att deras målsättning att återvända till sitt hemland hela tiden är konstant.

Så kommer en argentinare och söker politisk asyl. I den kommun där denna förening verkar finns inga tomma bostäder, men så är fallet i en annan kommun, där föreningen inte verkar. Då vill jag fråga: Vilken kommun anser utskottets representant att invandrarverket skall välja för placeringen av just denna flykting? Skall man föredra den kommun som har tomma bostäder, eller skall man föredra någon annan kommun som har andra förutsättningar?

Den ideala förutsättningen att alla kommuner uppfyller alla kriterier kommer inte att föreligga, utan man måste välja och prioritera olika kriterier för placering av flyktingar. Det mest realistiska är att räkna med att det finns en stor risk att vad som nu föreslås kommer att användas som ett bostadspolitiskt instrument med huvudsakligt syfte att fylla de tomma

lägenheter som i dag finns i olika kommuner.

När det gäller invandrarorganisationerna och deras ekonomiska svårigheter att utöva en viss aktivitet vill jag säga att jag visserligen är med i den kommitté som utreder den saken, men tyvärr väntar inte organisationernas ekonomiska problem på att invandrapolitiska kommittén skall komma med sitt betänkande.

Anf. 67 BÖRJE NILSSON (s) replik:

Fru talman! Alexander Chrisopoulos tar upp ett teoretiskt resonemang, och det är inte mycket lönt att gå in på detta. Men grundtanken i propositionen är ju att man skall få till stånd en ökad spridning till olika kommuner och samtidigt ta individuella hänsyn. Jag tror att det kommer att fungera utmärkt i praktiken. Vi får naturligtvis avvakta och se, men jag har stora förhoppningar om att det som nu beslutas leder till en förbättring.

I Rune Backlunds inlägg finns naturligtvis en misstro mot kommunerna, när han kräver ökad precisering i fråga om deras åtaganden. Vi menar att man kan lita på kommunerna och på den samverkan som kommer att äga rum mellan invandrarverket och kommunerna.

Naturligtvis måste man ge kommunerna rimliga möjligheter att påverka hela flyktingverksamheten, och jag tror att vi kan ha förtroende för kommunalpolitikerna i det avscendet liksom i så många andra.

Anf. 68 INGEMAR ELIASSON (fp):

Fru talman! Socialutskottet har att behandla delar av den proposition som nu är aktuell. Vi har i yttrandet till socialförsäkringsutskottet och i vårt eget betänkande kunnat tillstyrka propositionen. Socialutskottet har emellertid velat stryka under några saker.

Den första är att socialtjänstens ansvar är detsamma för alla. Några undantagsbestämmelser för flyktingar, asylsökande eller andra som tillfälligt vistas här i landet finns inte i socialtjänstlagen. Jag tror att det är viktigt att stryka under det, så att inga missförstånd skapas.

Det andra vi har velat stryka under gäller vistelsetiderna i förläggningarna. I olika motioner, bl. a. från folkpartihåll av Kenth Skårvik och Elver Jonsson och också i en socialdemokratisk motion, begärs att vistelsetiderna skall kunna förlängas för att anpassas till olika flyktinggruppers och individers behov.

Utskottet utgår ifrån att det i det individuella fallet är möjligt och behövligt att göra så för att få till stånd en god anpassning till nya och för många människor svåra förhållanden.

För det tredje gäller det den tidigare diskuterade frågan om frivilligorganisationernas ansvar. Utskottet stryker under också här att organisationerna utgör ett viktigt komplement till den hjälp som ges via socialtjänsten.

I dessa frågor har socialförsäkringsutskottet ställt sig bakom och också strukit under våra synpunkter.

Fru talman! Jag begärde ordet egentligen för att något kommentera den enda reservation som finns till hemställan i socialutskottets betänkande,

Torsdagen den
10 maj 1984

---

*Mottagandet av
flyktingar och asyl-
sökande, m. m.*

nämligen en reservation från vpk som går ut på att kommunerna bör få ett särskilt ekonomiskt stöd för metodutveckling av socialtjänstens arbete med utsatta familjer från olika etniska minoriteter. Det är emellertid, som jag ser det, en ren formalitet som vpk här tar upp. Socialstyrelsen kommer även för sättningsvis att ha ansvaret för att sprida erfarenheter och kunskap om de arbetsmetoder som används i socialt arbete bland flyktingar. Socialstyrelsen får också medel för detta.

Propositionens olika förslag innebär vidare att statsbidragsgivningen till kommunerna för åtgärder bland flyktingar integreras i invandrarverkets bidragsgivning. Därigenom kommer ekonomiskt stöd att utgå bl. a. för familjepedagogiska insatser och annan social verksamhet bland flyktingar. Därutöver kan påpekas att stöd för utveckling av vårdformer inom området barn och familj också kan utgå från ett annat anslag, nämligen J 5.

Det är alltså enligt utskottets mening väl sörjt för att också kostnader för denna verksamhet skall kunna bestridas. Något tillkännagivande behövs därför inte.

Jag yrkar bifall till socialutskottets betänkande.

Anf. 69 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Som framgår av utskottsbetänkandet har vi moderater i socialförsäkringsutskottet helt anslutit oss till majoritetsskrivningen. Jag vill liksom Börje Nilsson understryka att det rätt stor samstämmighet i utskottet i dessa frågor. Vi anser att propositionen i allt väsentligt har uppmärksammat de åtgärder som är nödvändigast att vidta för att förbättra förhållandena för flyktingar och asylsökande i vårt land. Propositionen uppfyller alltså i de flesta stycken kraven.

Det är bra, tycker vi, att staten tar ett vidgat ansvar för mottagande av asylsökande. Det är också positivt att överenskommelser skall ske mellan statens invandrarverk och kommunerna i syfte att erbjuda bostad och nedkorta väntetiderna. Det har ju varit detta som de stora diskussionerna har gällt – de långa väntetiderna och koncentrationen av flyktingar och asylsökande på vissa orter i vissa kommuner.

Jag är optimist vad gäller kommunernas möjligheten att fullgöra sina åtaganden. Jag är ganska övertygad om att ifall kommunerna gör en sådan överenskommelse har de också ett stort intresse av att sköta sina åtaganden.

Utskottets majoritetsskrivning understryker att det är viktigt att man tar vederbörlig hänsyn i de enskilda fallen. Vi har tittat på just detta att vissa grupper kan behöva längre tid i en flyktingförläggning än andra. Dock har det väl ändå länge framstått som ett önskemål att man i princip skall nedkorta väntetiderna så mycket som möjligt. Där är vi helt eniga i både socialutskottet och socialförsäkringsutskottet.

Socialförsäkringsutskottet understryker också det sociala ansvaret enligt socialtjänstlagen. Vi klargör att det inte råder någon skillnad i ansvaret när det gäller dessa grupper jämfört med alla andra.

Utskottet har också enhälligt understrukit att frivilligorganisationerna gör ett mycket fint arbete.

Det finns en moderat motion av Gunnel Liljegren m. fl. Där framhålls särskilt nödvändigheten av en förläggning i närheten av Arlanda, där polisen skall kunna göra sina utredningar.

Redan i propositionen tillmötesgår faktiskt detta önskemål. Även i fortsättningen skall det finnas en mottagningsluss i Märsta, som statens invandrarverk skall ha ledningsansvar för.

Vi vill i detta stycke framhålla det nödvändiga i att både invandrarverket och regeringen med stort intresse följer frågorna framdeles. Det gäller naturligtvis inte bara detta område utan över huvud taget. Genom den här propositionen och genom utskottets förslag har man, anser vi, gjort en hel del som verkligen kommer att förbättra förhållandena för flyktingar och asylsökande.

Fru talman! Med detta yrkar jag liksom flera av de föregående talarna bifall till socialförsäkringsutskottets hemställan i dess helhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Socialförsäkringsutskottets betänkande 27

Mom. 1 (riktlinjer för mottagandet av flyktingar och asylsökande)

Utskottets hemställan bifölls med 272 röster mot 17 för reservation 1 av Margó Ingvardsson.

Mom. 5 (ersättning till kommunerna)

Först biträdades reservation 2 av Karin Israelsson m. fl. med 50 röster mot 18 för reservation 3 av Margó Ingvardsson. 221 ledamöter avstod från att rösta.

Härefter bifölls utskottets hemställan med 226 röster mot 63 för reservation 2 av Karin Israelsson m. fl.

Mom. 9 (medelsanvisning till åtgärder för invandrare)

Utskottets hemställan, som ställdes mot
dels reservation 4 av Karin Israelsson m. fl.,
dels reservation 5 av Margó Ingvardsson,
bifölls med acklamation.

Mom. 10 (åtgärder för invandrarkvinnor)

Utskottets hemställan bifölls med 211 röster mot 78 för reservation 6 av Karin Israelsson m. fl.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

Socialutskottets betänkande 28

Mom. 1 och 2

Utskottets hemställan bifölls.

Torsdagen den
10 maj 1984

*Meddelande om
frågor*

Mom. 3 (stöd till metodutveckling inom socialtjänsten)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservationen av Inga Lantz – bifölls med acklamation.

13 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framstälts

den 10 maj

1983/84:558 av *Karl Boo* (c) till civilministern om regeringsbeslut om prioritering av statliga anslag till länsvägar:

Det är en angelägen politisk utveckling att decentralisera beslutsprocessen och lägga besluten så nära människorna som möjligt. En åtgärd i den riktningen var att inrätta förtroendevalda styrelser i länsstyrelserna.

Uppgifter som dessa styrelser har att besluta i är bl. a. prioritering av statliga anslag till länsvägar. Ingen torde bättre än länsstyrelsens styrelse känna till föreliggande angelägenhetsgrad.

Anser statsrådet det ligga i linje med ökat förtroendemannainflytande, decentralisering av beslut så nära människorna som möjligt och tanken bakom frizoner, att regeringen upphäver ett beslut som en betydande majoritet i länsstyrelsens styrelse fattat?

1983/84:559 av *Anita Bråkenhielm* (m) till statsrådet Bengt Göransson om ökade möjligheter för finlandssvenskar att se svenska TV-program:

Vi har en betydande svenskspråkig minoritet i vårt östra grannland – finlandssvenskarna. De är förtjänta av kulturellt stöd från rikssvensk sida.

Hur ser statsrådet på möjligheterna att underlätta för finlandssvenskarna att se de svenska TV-programmen?

1983/84:560 av *Wiggo Komstedt* (m) till kommunikationsministern om registrering av mopeder:

När avser kommunikationsministern att verkställa riksdagens beslut om registrering av mopeder?

1983/84:561 av *Jens Eriksson* (m) till finansministern om ifrågasatt beskattning vid förvärv av aktier i vissa fall:

Riksskatteverket har meddelat att skillnaden mellan en akties emissionskurs och ett senare högre marknadsvärde (första noteringen) skall förmånsbeskattas för dem som i egenskap av anställda köpt aktier i ett företag i samband med börsintroduktion.

Detta innebär att den anställda som köper aktier beskattas på annat sätt än övriga aktieägare.

Har finansministern för avsikt att vidta åtgärder som främjar anställds möjligheter att äga aktier i "sitt" företag och skapa rättvisa mellan anställda och övriga aktieköpare?

1983/84:562 av *Larz Johansson* (c) till statsrådet Bengt Göransson om bidraget till lärarvikarier i grundskolan:

Hösten 1983 beslutade riksdagen, med en majoritet bestående av socialdemokrater, moderater och folkpartister, att efter förslag av regeringen i den s. k. besparingspropositionen (prop. 1983/84:40) minska tilläggsbidraget till grundskolans vikarier med 161 milj. kr.

I årets budgetproposition utgår medelsberäkningen från detta belopp, och samma riksdagsmajoritet har avvisat motionsyrkanden som helt eller delvis skulle ha återfört dessa resurser till grundskoleanslaget, i detta fall förstärkningsresursens undervisningsbundna del.

Först nu verkar beslutet i hela dess vidd ha gått upp för berörda skolmyndigheter, elever, föräldrar och skolans personal. Debatten är livlig ute i landet, och allt fler kräver att regeringen omprövar sitt ställningstagande och återkommer till riksdagen med förslag om att upphäva det tidigare beslutet.

Mot denna bakgrund vill jag fråga statsrådet Göransson:

Är statsrådet beredd att ompröva beslutet om det reducerade bidraget till grundskolans vikarier?

1983/84:563 av *Gunnel Jonäng* (c) till utrikesministern om amnesti åt politiska fångar i Uruguay:

Nilda Rodriguez de Sendic är i Sverige för att söka stöd för frigivning av sin make Raul Sendic, som sedan 1972 är internerad i fängelse i Uruguay och som önskar politisk asyl i Sverige. Nilda de Sendic arbetar därjämte för amnesti åt de politiska fångarna i Uruguay.

Är regeringen beredd att verka för frigivning av Raul Sendic och amnesti åt de politiska fångarna samt stödja de demokratiska strävandena i Uruguay?

1983/84:564 av *Karin Söder* (c) till justitieministern om samarbetet mellan dansk och svensk polis för bekämpning av narkotika:

Enligt vissa uppgifter kommer de svenska polismän som utför mycket viktiga och nödvändiga sambandsuppgifter i kampen mot narkotikan med stationering i Köpenhamn att lämna dessa uppdrag vid utgången av juni månad detta år. Deras insatser har varit av utomordentligt stor betydelse för att stoppa narkotika på dess väg till Sverige samt för att främja samarbetet mellan polismyndigheterna i Danmark och Sverige.

Mot denna bakgrund vill jag till justitieministern ställa följande fråga:

Nr 140

Torsdagen den
10 maj 1984

*Meddelande om
frågor*

Vilka åtgärder är justitieministern beredd att vidta för att polisen även efter den 1 juli skall kunna ha sambandsman placerad i Köpenhamn?

14 § Kammaren åtskildes kl. 14.37.

In fidem

BENGT TÖRNELL

/Solveig Gemert